

**Akademie múzických umění v Praze
Hudební a taneční fakulta**

Hudební umění
kytara

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Historie výroby klasických kytar na území Čech

Jiří Morkes

Vedoucí práce: MgA. Ozren Mutak, Ph.D.

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, duben 2024

**The Academy of Performing Arts in Prague
Music and Dance Faculty**

Art of Music
Guitar

BACHELOR'S THESIS

History of classical guitar production in the Czech Republic

Jiří Morkes

Thesis supervisor: MgA. Ozren Mutak, Ph.D.

Awarded academic title: BcA.

Prague, April 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci s názvem

Historie výroby klasických kytar v Čechách

vypracoval samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím pouze uvedené literatury a pramenů a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu. Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna v souladu se zákonem a vnitřními předpisy AMU.

Praha, dne

.....

Jiří Morkes

Abstrakt

Tato práce pojednává o výrobě klasických kytar v Čechách a její historii. Úvodní kapitola stručně seznamuje čtenáře s výrobou strunných drnkacích nástrojů před vznikem současné klasické kytary a zároveň definuje podobu dnešních nástrojů. Následující kapitola se věnuje českým rodům, ve kterých se kytarářství předává z generace na generaci. Představím jednotlivé osobnosti, jejich osudy a přínos pro rozvoj řemesla. Třetí část pojednává o organizacích majících zásluhy na rozvoji stavby kytar. Čtvrtá kapitola představuje české stavitele kytar dvacátého století. Shrnuje životní příběhy jednotlivých mistrů a specifika jimi zhotovených nástrojů. Závěrečná kapitola se zabývá současnými kytaráři a jejich tvorbou. Informace o nich uvedené jsou získány na základě rozhovorů s jednotlivými mistry.

Klíčová slova: kytaráři, kytarářství, Čechy, kytarářské řemeslo, stavba kytar, klasická kytara, výroba kytar.

Abstract

This thesis deals with the production of classical guitars in Bohemia and its history. The introductory chapter briefly introduces the reader to the production of stringed plucked instruments before the emergence of the contemporary classical guitar, while defining its form. The following chapter focuses on the Czech families in which guitar making has been passed down from generation to generation. It introduces individual personalities, their fates and their contribution to the development of the craft. The third part deals with the organisations that have contributed to the development of guitar building. The fourth chapter introduces Czech guitar builders of the twentieth century. It summarises the life stories of the individual masters and the specifics of the instruments they made. The final chapter deals with contemporary luthiers and their work. The information presented about them is based on interviews with individual masters.

Keywords: guitar makers, guitar making, Bohemia, guitar craft, guitar building, classical guitar, guitar making, luthiers.

Obsah

Úvod.....	1
1 Začlenění do historického kontextu.....	2
1.1 Vymezení pojmu klasická kytara.....	2
2 Významné kytarářské rody.....	4
2.1 Rod Schneiderů.....	4
2.1.1 Albert Schneider (1890-1940).....	4
2.1.2 Hugo Schneider (1922-1996).....	4
2.1.3 Jan Schneider starší (1949).....	5
2.1.4 Robert Schneider (1972-1999)	5
2.1.5 Michal Schneider (1974).....	6
2.1.6 Jan Schneider mladší (1984).....	6
2.2 Rod Mettalů.....	8
2.2.1 Johann Mettal (1845-1919).....	8
2.2.2 Ignaz Mettal (1869-1941).....	8
2.2.3 Franz Mettal starší (????-1917).....	8
2.2.4 Synové Ignaze Mettala.....	9
2.3 Rod Bräuerů.....	9
2.3.1 Anton Bräuer (1874-1940).....	9
2.3.2 Alfred Bräuer (1906-1982).....	9
2.3.3 Manfred Bräuer (1937-2024).....	10
3 Vzdělávací instituce a podniky.....	11
3.1 Houslařská škola Luby u Chebu/Cheb.....	11
3.2 Cremona Luby/Strunal s.r.o./Strunal Schönbach a.s.....	12
3.3 SUPŠ Hradec Králové.....	13
4 Významní čeští kytaráři dvacátého století.....	15
4.1 Franz Hirsch (1879-1964).....	15
4.2 Karl Heizmann (????-1960).....	15
4.3 Josef Hoyer (1870-1959).....	15

4.4 Alois Müller	16
4.5 Ivan Rohožka (1926-1992).....	16
4.6 Gotthard Dotzauer (1933-????)	17
4.7 Jiří Holý (1944-????).....	17
4.8 Jaroslav Kostka (1935-2000).....	18
4.9 Miloš Černý (1939-????).....	18
4.10 Josef Kubla (1940-2017).....	18
5 Současní čeští kytaráři.....	20
5.1 Petr Matoušek (1972).....	20
5.2 Richard Hruš (1960).....	21
5.3 Petr Procházka (1972).....	22
5.4 Václav Svoboda (1942).....	23
5.5 Martin Šuk (1984).....	23
5.6 Petr Láska (1990).....	25
5.7 Petr Vančata (1989).....	27
5.8 Miloš Lopata (1979).....	28
5.9 Tomáš Honěk (1985).....	29
Závěr.....	30
Seznam pramenů a literatury.....	32
Přílohy.....	36

Seznam příloh

Příloha č. 1: Seznam kytarářů sestavený z knihy *Čeští houslaři* od Karla Jalovce

Příloha č. 2: Seznam loutnařů sestavený z knihy *Čeští houslaři* od Karla Jalovce

Příloha č. 3: Slovník pojmů

Úvod

Cílem této bakalářské práce je seznámit čtenáře i autora s historií kytarářského řemesla na našem území a poukázat na souvislosti mezi jednotlivými osobnostmi. V neposlední řadě by měl tento dokument sloužit jako ucelený komplet mapující samostatnou kapitolu české klasické kytary. K tématu mne dovedly četné konverzace s kolegy kytaristy, díky kterým jsem zjistil, že o dané problematice mám znalosti pouze povrchní a nesourodé. Většina z nás zná pouze interprety, jejichž přínos pro obor je nepopiratelný. Na stavitele nástrojů, především ty z dob minulých, se ale poněkud zapomíná, přestože tvoří neoddělitelnou součást celé kytarové komunity. Dostávám se tak k dalšímu, neméně důležitému cíli tohoto textu – zvěčnit a připomenout odkaz všech dohledatelných stavitelů kytar, kteří svou poctivou prací významně pomohli budovat tento obor. I díky jim jej mohu studovat. Doufám, že informace zde obsažené by mohly v budoucnu obohatit jak kytaristy, tak i začínající stavitele klasických kytar.

První část poskytne čtenáři vhled do vzdálené historie výroby strunných drnkacích nástrojů v Čechách. Jmenovitě zmíním nejvýznamnější osobnosti oboru od středověku do devatenáctého století. Z dostupných zdrojů sestavím seznam mistrů, kteří v tomto období strunné nástroje zhotovovali. V závěru kapitoly se pokusím co nejpřesněji definovat podobu dnešní moderní klasické kytary, o které tato práce pojednává. Druhou kapitolu jsem se rozhodl věnovat významným kytarářským rodinám. Blíže představím významné osobnosti těchto rodů.

Třetí část má za cíl seznámit čtenáře se vzdělávacími institucemi, na jejichž půdě se výroba kytar vyučuje. Bez těchto škol by kytarářství v Čechách pravděpodobně nedospělo do dnešní podoby, proto považuji za vhodné jejich historii v této práci zmínit. Zaměřím se rovněž na osud kdysi světoznámého podniku Cremona Luby.

Čtvrtá kapitola pojednává především o západě Čech. V minulém století zde působila celá řada kvalitních kytarářů, díky jejichž odkazu se dnes v Česku staví nástroje světové kvality. Tato problematika je mi velmi blízká, neb se jedná o můj rodný kraj.

Poslední kapitolu věnuji současným stavitelům kytar, kteří aktivně tvoří. Z rozhovorů se pokusím zjistit, co je k tomuto oboru přivedlo a jak se naučili kytary stavět. Zaměřím se též na společné rysy a odlišnosti jednotlivých mistrů. Přiblížím čtenáři jaké nástroje čeští kytaráři staví a poukáži na výjimečnosti jednotlivých konstrukčních řešení.

1 Začlenění do historického kontextu

Výroba strunných drnkacích nástrojů má v Čechách tradici již od středověku. „*Původem byli nejstarší loutnaři vesměs Češi. Mezi nejstarší tvůrce patřil Citared Kročka a následně loutnaři Ježek, Jindřich, Mikuláš Krabyon z Račina, Oves a Václav Motýl.*“¹

Není vyloučena existence dřívějších stavitelů, avšak důkazy potvrzující jejich práci neexistují. První stavitelé kytar se objevují ve století sedmnáctém.² Z jejich díla se dochovalo nemnoho nástrojů. Představu o počtech známých loutnařů a kytarářů z minulých staletí dokládá jejich seznam vytvořený podle knihy *Čeští houslaři* od Karla Jalovce. Považuji za vhodné zde uvést jména těch nejvýznamnějších. V 17. a 18. století v Praze působili Andreas Ott, Josephus Joachimus Edlinger a Tomáš Ondřej Hulínský. Z brněnských mistrů Johann Buchta. K rozšíření stavby kytar dochází ve století devatenáctém. Rozvoj řemesla kytarářského byl zapříčiněn rostoucími počty houslařů. Řada z nich vyráběla i kytary, jelikož je bylo snazší vyrobit a zpeněžit. Na území Čech se v té době nacházela tři hlavní centra, ze kterých pochází nejvíce zmínek o stavbě kytar – Praha, Brno a Schönbach, dnešní Luby u Chebu.

1.1 Vymezení pojmu klasická kytara

V devatenáctém století dospěla klasická kytara do své dnešní podoby. Dřívější kytary se vyznačovaly subtilnější ozvučnou skříní, menší menzurou pražců, odlišným způsobem pasování krku do nástroje a jiným uspořádáním žebor zpevňujících vrchní ozvučnou desku. Podle období, ve kterých nástroje vznikaly, se dřívější instrumenty označují jako kytary renesanční, barokní a romantické.³

Rozdíl mezi romantickou kytarou a dnešní klasickou kytarou vysvětluje ve své závěrečné práci „*Dějiny kytary*“ Lukáš Heglas následovně: „*U romantické kytary v první polovině 19. století se používalo zpravidla pět příčných žebor, dvě nad ozvučným otvorem a tři pod ním. Konstrukce vějířovitého žebrování, jež se dnes používá u klasických kytar, se vyvinula v druhé polovině 19. století. Za optimalizaci tohoto způsobu uspořádání žebor je pokládán Antonio de Torres Jurado.*“

1 ČERNÝ, Leoš. *Pražští houslaři* [online]. Brno, 2014. Bakalářská práce. Janáčkova akademie múzických umění v Brně, Hudební fakulta. MgA. Miloš Vacek. [citováno 2024-04-15]. Dostupné z: https://is.jamu.cz/th/kmwtr/Prazsti_houslari.pdf.

2 BLÁHA, Vladislav. *Dějiny kytary: s přihlédnutím k literatuře nástroje*. Vyd. 3., opr. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2013. ISBN 978-80-7460-046-3.

3 BLÁHA, Vladislav. *Dějiny kytary: s přihlédnutím k literatuře nástroje*. Vyd. 3., opr. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2013. ISBN 978-80-7460-046-3.

U klasické kytary na konci 19. století se začal používat španělský typ pásování krku do korpusu. To znamená, že horní špalík, krk a patka byly z jednoho kusu dřeva, jenž se přilepil na přední desku, a do vyřezaných drážek se vlepily luby. Na luby přilepené k vrchní desce a krku se pak následně zalepila zadní deska. U romantické kytary se nejdříve zkompletoval celý korpus a téměř poslední operací bylo zapasování krku do korpusu.⁴

Tato citace jasně definuje dnešní podobu klasické kytary, na kterou je tato práce zaměřena.

4 HEGLAS, Lukáš. *Dějiny kytary* [online]. Plzeň, 2014. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická, Katedra hudební kultury. Vedoucí práce Mgr. Vít Aschenbrenner, Ph.D. [citováno 2024-04-16]. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/1A1025/14972/1/Bakalarska%20prace%20-%20Dejiny%20kytary%20-%20Heglas.pdf>.

2 Významné kytarářské rody

2.1 Rod Schneiderů

Rodina Schneiderů se zabývá zpracováním dřeva v různých podobách již po pět generací. Základy pro rozvoj kytarářského řemesla položil Adalbert Schneider v devatenáctém století, který se zabýval uměleckým zpracováním dřeva. Své zkušenosti předal svému druhorozenému synovi, Albertu Schneiderovi.

2.1.1 Albert Schneider (1890-1940)

Albert Schneider pochází z města Úterý u Plzně. Zprvu pracoval jako umělecký řezbář, vyráběl sochy a betlémy. Záhy shledal zaměstnání málo kreativním. Toto zjištění jej přivedlo ke stavbě hudebních nástrojů. V roce 1924 založil svou vlastní dílnu v tehdejší Schönbachu. Zpočátku stavěl loutny a mandolíny, později se začal věnovat kytarám. Již během Albertova života dosáhly jeho nástroje evropského věhlasu. Své znalosti předal svému synovi, Hugovi Schneiderovi.⁵

2.1.2 Hugo Schneider (1922-1996)

Pokračovatel rodinné tradice, syn Alberta Schneidera. „*Jako jediný ze sedmi sourozenců přežil druhou světovou válku, během které působil na chebském letišti,*“ vzpomíná jeho vnuk Jan Schneider. Řemeslu se Hugo vyučil u svého otce Alberta. Teoretické znalosti získal na lubské Houslařské škole, kde studoval v letech 1936-1939.⁶ V roce 1954 zahájil své působení v závodě Cremona na pozici technika. O tři roky později složil úspěšně mistrovskou zkoušku. Vzápětí mu byla svěřena vedoucí pozice v dílně na výrobu kytar a mandolín. Mezi lety 1961-1968 pracoval jako technický kontrolor, taktéž v závodě Cremona. Státní podnik založil v roce 1969 nový úsek výroby zaměřený na ty nejlepší koncertní kytary. Vedením této dílny byl téhož roku Hugo Schneider pověřen – řídil zde kolektiv osmi odborníků té nejvyšší kvalifikace. Tyto kytary nesly označení Schneider – Cremona Luby, lidově se jim říkalo *Schneiderovky*. V produkci tyto nástroje vydržely dvacet let.

5 KORMUNDA, Jaroslav: *Historie a současnost českého i světového kytarářství*, in: Kytara 1/2003 str. 14-16, Martin Čudejko – Opusprint, Ostrava.

6 KURFÜRST, Pavel (2009). *Schneider, Hugo*. Online. In: Český hudební slovník osob a institucí. [citováno 2024-04-20]. Dostupné z: https://slovník.ceskyhudebnislovník.cz/component/mdictionary/?task=record.record_detail&id=1000141#literatura1034.

Během svého působení v Cremoně získal Hugo Schneider řadu ocenění – Nejlepší pracovník podniku Československé hudební nástroje roku 1972, o rok později Nejlepší mistr závodu a 1980 Nejlepší pracovník ministerstva průmyslu. Schneiderovy vlastní mistrovské kytary vznikaly od roku 1972. Vycházely konstrukčně z modelů Torres a Mettal, avšak mistr jejich vnitřní konstrukci pozměnil k obrazu svému. Svá díla konzultoval s kytaristou Jiřím Jirmalem, který mu byl cenným rádcem v hledání zvukových kvalit. V roce 1984 získal první a druhou cenu na tónové přehrávce kytar v Kutné Hoře. Po odchodu do důchodu se Hugo zabýval stavbou historických nástrojů, zhotovil například renesanční loutnu, theorby a vihuely. „Hugo byl člověk, který věděl jak poručit dřevu, aby rozeznělo lidskou duši,“ popisuje tuto osobnost českého kytarářství Jaroslav Kormunda.⁷

2.1.3 Jan Schneider starší (1949)

Představitel třetí generace kytarářského rodu, syn Huga Schneidera, byl ke kytarářskému řemeslu veden již od mládí. V letech 1963-1968 studoval pod vedením Josefa Kubly na lubské Houslařské škole. Následně nastoupil do zaměstnání v podniku Cremona, kde působil v dílně na výrobu mandolín. Později přešel do nově vzniklého oddělení pro koncertní a polomistrovské kytary. Na této pozici pracoval pod vedením svého otce Huga společně se sedmi kolegy. V roce 1977 začal vyrábět vlastní mistrovské nástroje, které brzy snesly srovnání s tehdejší českou konkurencí.⁸ Konstrukčně vycházel z poznatků svého otce, později se inspiroval nástroji Kohno. Jeho nástroje získaly dvakrát druhou cenu na mezinárodní kytarářské soutěži v Kutné Hoře. Dle slov svého syna, Jana Schneidera mladšího, staví kytary i po odchodu do důchodu. Tři jeho synové se rovněž stali kytaráři.

2.1.4 Robert Schneider (1972-1999)

Studoval na lubské Houslařské škole. Kytarářské řemeslo jej bavilo od mládí. Své znalosti dále rozšířil u svého dědy, Huga Schneidera. Ke stavbě kytar měl velmi inovativní přístup, krátce působil na Houslařské škole v Chebu jako vedoucí odborného výcviku. V devadesátých letech měli společně s Petrem Matouškem vlastní kytarářskou dílnu. „Co kytara, to unikát,“ vzpomíná na díla svého bratra Jan Schneider mladší. Robert vedl dosti bohémský život, který dospěl k tragickému předčasnému konci.⁹

7 KORMUNDA, Jaroslav: *Historie a současnost českého i světového kytarářství*, In: Kytara 1/2003 str. 14-16, Martin Čudejko – Opusprint, Ostrava

8 PÁTEK, Jiří. *Z dějin houslařství na Chebsku: Aus der Geschichte des egerländer Geigenbaus ; Historie Lubské houslařské školy = Geschichte der Schönbacher Geigenbauschule*. Cheb: Integrovaná střední škola Cheb - Houslařská škola, 2014. ISBN 978-80-260-7712-1.

9 Interview s Petrem MATOUŠKEM, kytarářem. Františkovy Lázně 27.12.2023

2.1.5 Michal Schneider (1974)

Vystudoval lubskou Houslařskou školu. Po studii pracoval deset let v podniku Cremona. Od roku 1989 stavěl kytary v jedné dílně s dědou Hugem. V současnosti žije v Německu. Stavbě kytar se již nevěnuje, pracuje jako řidič autobusu.¹⁰

2.1.6 Jan Schneider mladší (1984)

Nejmladší zástupce lubského rodu Schneiderů. Jako jediný z trojice bratrů, neměl v úmyslu zabývat se stavbou hudebních nástrojů. Mezi lety 2000-2003 se vyučil elektrikářem na Středním odborném učilišti v Chebu. Po vyučení dále studoval na jazykové škole v Plzni, kterou však nedokončil a začal navštěvovat Houslařskou školu, jejíž přestěhování do Chebu zažil jako student. Chebskou školu nepovažoval za nikterak přínosnou, a tak začal pracovat v lubském Strunalu, kde zpočátku pracoval jako brusič krků pro jumbo kytary. O tři roky později získal pozici v oddělení „vývoj – údržba“. V podniku byla řada jedinečných jednoúčelových strojů, které nikde jinde nebyly. Mnohé z nich sloužily celá desetiletí, a tak bylo potřeba pracovníka, který je bude opravovat, modifikovat a vyrábět nové, přesně pro potřeby dané výrobní linky. Toto zaměstnání kombinovalo práci se dřevem, kovem a elektronickými součástkami. „*Po zániku závodu se všechny stroje buďto rozprodaly, nebo skončily ve šrotu,*“ vzpomíná.

Samostatné tvorbě kytar se věnovat nechtěl, stavěl reprobodny. První kytara, kterou zhotovil, byla elektrofonní, vybavená reproduktorem zabudovaným do těla nástroje. Zpočátku jej v tvorbě motivovalo především množství dokončených nástrojů, které zajišťovalo ekonomickou výnosnost – stavěl tehdy dvacet kytar měsíčně. Dnes už takové počty nejsou potřeba. Jeho řemeslo a konstrukční řešení našly stabilitu – to mu umožňuje stavět méně nástrojů o to kvalitnějších.

Janovy dnešní kytary disponují žebrováním podle vlastního návrhu. „*Zkoušel jsem a zkoušel, no, a teď to funguje podle představ,*“ popisuje. V práci mu pomáhá CNC fréza – s její pomocí brousí krky a vyřezává otvor pro zapuštění rozety. Do krku kytary vlepuje karbonovou výztuhu pro zvýšení pevnosti materiálu. Další karbonový prvek, který nástroje Jana Schneidera obsahují, jsou hlavní žebra zpevňující vrchní ozvučnou desku. Tradiční žebro je dřevěný trámek. Jan dělá trojúhelníky ze dvou plátků v rezonančním řezu (podél letokruhů) lepených k sobě, přičemž každý z kousků má v sobě malou karbonovou výztuhu. Je to tužší, pevnější a rezponzivnější. Výška žeber, v tomto případě jejich klenutost, koriguje tuhost

¹⁰ Interview s Janem SCHNEIDEREM, kytarářem. Luby u Chebu 2.1.2024

vrchní desky. Vrchní desky Jan Schneider neladí, nemá to, podle jeho názoru, smysl – po nalepení do zbytku nástroje se změní akustické vlastnosti celku. Čím větší nic slyší při poklepu, tím lépe nástroj hraje. Tento přístup mu otevřel cestu ke stabilní kvalitě nástrojů. Neutralita a rovina žebrované ozvučné desky s nataženými strunami znamená rovnoměrné rozprostření tahu strun, úplně po celé ploše vrchní desky. Tím se deska celá rozeznívá. Nechce dovnitř dávat žebra, která nejsou zatížená. Poslední zvláštností Janových kytar je použití vteřinového lepidla oproti tradičním kličovým lepidlům. *„Od kliču jsem dal ruce pryč. Po zaschnutí vteřinového lepidla se z něj stane sklolaminát, který rezonuje s celkem nástroje, spoj je pevnější. Horší je to s chybami, které nejsou přípustné. Je to buď, a nebo,“* vysvětluje s úsměvem.

V nabídce má Jan Schneider nástroje s masivní vrchní deskou a nomexové double topy. Při stavbě nástrojů považuje za důležité najít kompromis mezi cenou materiálu a výslednou kvalitou celé kytary. Zlepšení zvukových vlastností jeho nástroje dospěly snížením hmotnosti pod 1,5 kg. Inspiraci pro tvorbu double top kytar čerpal u Matthiase Damanna. Cílem, co se týká konstrukce nástrojů, je dosažení nulové klenby vrchní desky po natažení strun. Rovná deska, podle Jana, znamená ideální množství zvuku, barev a balancu. Chce stavět nástroje, které budou fungovat hned a dlouhodobě. Žádné rozehrávání, zvuk tam musí být bezprostředně po prvním natažení strun. Snaží docílit kmitání vrchní ozvučné desky jako celku – bez mrtvých rezonančních zón. Takový nástroj snižuje nároky na hráčské schopnosti.

Ve svém řemesle spěje od počáteční změti poznatků, teorií a přehmatů k jednomu modelu, který bude jen jeho. Nikoho nekopíruje. Inspiraci čerpal všude, v současnosti dává nabyté poznatky do jednoho celku. Díky svému jedinečnému systému žebrování je schopný i z méně kvalitního dřeva zhotovit konkurenceschopný nástroj.

Do dnešních dnů postavil okolo sedmi stovek kytar. Okolo čísla 650 již zhotovené nástroje přestal počítat. Takto vysokých počtů dosáhl v počátcích své tvorby, převážně díky znalostem získaných z vývojového oddělení Strunalu – ví jak efektivně mechanizovat výrobu. V současnosti se jeho produkce ustálila na desítce nástrojů ročně. ¹¹

11 Interview s Janem SCHNEIDEREM, kytarářem. Luby u Chebu 2.1.2024

2.2 Rod Mettalů

2.2.1 Johann Mettal (1845-1919)

Historie rodu Mettalů sahá do poloviny devatenáctého století. Prvním stavitelem kytar byl Johann Mettal. Řemeslu se naučil od svého švagra, Karla Loose. Johann Mettal krátce po vyučení odešel ze Schönbachu do světa na zkušenou. Na svých cestách se seznámil s kytarami Antonia Torrese. V roce 1869 zakládá vlastní dílnu. Brzy se stal věhlasným mistrem. Je známo, že zhotovoval housle a různé druhy kytar.¹²

2.2.2 Ignaz Mettal (1869-1941)

Prvorozeným synem Johanna Mettala byl Ignaz Mettal. Svému otci asistoval v dílně od dětství. Po vyučení pracoval s otcem ještě devět let jako tovaryš. V roce 1896 oficiálně převzal otcovu živnost. V témže roce byl oceněn na výstavě živnostníků v Hohenebelbe, dnešním Vrchlábí. Rodinná dílna tehdy měla sedm zaměstnanců a produkovala manufakturně zhotovené kytary značky Ton Quitar, které tehdy svou kvalitou převyšovaly ostatní kytary české produkce.

2.2.3 Franz Mettal starší (????-1917)

Bratr Ignaze Mettala, o němž jsou dostupné pouze kusé informace. Věnoval se též stavbě kytar, což dokládá zlatá medaile z roku 1907, kterou pro kvality své kytary obdržel ve Vídni. Později odcestoval do Ruska, kde si založil vlastní dílnu a stavěl mistrovské kytary a trsací nástroje. V Rusku onemocněl zápallem plic, který se rozhodl léčit v Itálii. Léčení však nepřineslo pozitivní výsledky. Cestou zpět do Ruska se Franz Mettal zastavil v Schönbachu, kde také náhle zemřel.¹³

12 BLÁHA, Vladislav. *Dějiny kytary: s přihlédnutím k literatuře nástroje*. Vyd. 3., opr. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2013. ISBN 978-80-7460-046-3.

13 KÖHLER, Jiří: *Z historie českého i světového kytarářství – Rod Mettalů*. *Kytara*. 4/2003 s. 29 -30, Martin Čudejko – Opusprint, Ostrava

2.2.4 Synové Ignaze Mettala

V kytarářském řemeslu pokračovali čtyři Ignazovi synové – Rudolf (1896-1953), Anton (1898-1954), Franz (1903-1969) a Otto (1910-1993) Mettalovi. Rudolf Mettal se roku 1926 stal prvním vedoucím odborného výcviku na Houslařské škole v Schönbachu. Rudolfovy a Antonovy kytary byly ve 20. a 30. letech minulého století považovány za špičkově zpracované a dobře znějící nástroje. Anton Mettal byl také výborným kytaristou, hru na nástroj vyučoval – po vzoru svého otce se kytarové hře věnovala i jeho dcera Marienne Mettalová. Kytary z dílny Mettalů pomáhali svými poznámkami zdokonalovat i čeští věhlasní kytaristé té doby – Štěpán Urban, Vojtěch Tukač nebo Edmund Gebauer. Nejmladší ze čtveřice, Otta Mettal zpočátku rovněž stavěl kytary, později se zabýval výhradně výrobou smyčců. Ottův syn Walter stal se po vzoru svého otce rovněž smyččařem, kytary taktéž stavěl.¹⁴

2.3 Rod Bräuerů

2.3.1 Anton Bräuer (1874-1940)

První stavitel hudebních nástrojů z rodiny. Podle zápisu z kroniky podniku Cremona se stavbě hudebních nástrojů naučil od jistého Siebenhünera. V roce 1896 založil vlastní firmu, která se zaměřovala na výrobu vlastních hudebních nástrojů a obchod s produkty jiných zhotovitelů. Antonův podnik byl převážně rodinný, část zaměstnanců tvořili dělníci z okolí. Ve 20. a 30. letech minulého století vyráběla Antonova firma mandolíny, kytary a loutny. V témže období začal ve firmě pracovat Antonův syn Alfred. Druhá světová válka znamenala zastavení výroby v celém rodinném podniku, roku 1940 umírá zakladatel Anton.¹⁵

2.3.2 Alfred Bräuer (1906-1982)

Po návratu z druhé světové války žil rok v německém Baiersdorfu. Jeho manželka a syn byli v té době stále v Československu. V roce 1947 se tak vrací zpět do Schönbachu navzdory nepříznivé společenské situaci – každý Němec byl považován za viníka druhé světové války.

14 SBÍRKA HISTORICKÝCH HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ LUBY – SCHÖNBACH. [ROD METTALŮ...] In: Facebook [online]. 5. srpen 2020. [citováno 2024-04-20]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/sbirkahudebnichnastrojuluby/photos/a.109383177519729/124890072635706/?type=3>.

15 DVOŘÁK, Tomáš a REJHON, Marek. *Bohemian jazz guitars tribute: neznámý příběh československých jazzových kytar = the unknown story of Czechoslovak jazz guitars*. Přeložil Jan BURLE, přeložil Friedemann SALLIS. Kladno: Halda, 2019. ISBN 978-80-907236-4-1.

V témže roce představil nově vzniklému podniku Cremona návrh kytarového sortimentu, a tak byl pověřen vedením kytarové dílny, která se nacházela v zestátněné rodinné vile rodu Bräuerů. Klasické kytary z nového sortimentu měly označení 498, 499 a 450. V dílně tehdy pracoval Alfredův bratr Jan a Alfredova manželka. Produkty z Bräuerovy dílny patřily v padesátých letech k těm nejlepším na trhu. Oproti ostatním dílnám Cremony těžila Bräuerova dílna z letitých zkušeností s manufakturní výrobou.

2.3.3 Manfred Bräuer (1937-2024)

Syn Alfreda Bräuera se do chodu rodinné dílny zapojil v roce 1958, kde pracoval do roku 1963, kdy nastoupil na lubskou Houslařskou školu na pozici mistra. O dva roky později získal platné povolení k výjezdu do bavorského Bubenreuthu. Československo opustil 18. března 1965. O tři léta později emigroval do Německa i Manfredův otec Alfred. V té době spěla ke konci výstavba nových prostor podniku Cremona, a tak byla Bräuerova dílna definitivně uzavřena.

Manfred a Alfred Bräuerovi po odchodu do Německa pracovali v rodinné firmě Höfner, kde vyráběli klasické kytary do roku 1970, kdy se osamostatnili a založili vlastní dílnu v Neudorfu. Stavěli klasické kytary podle Ignacia Flety. Po smrti Alfreda Bräuera se jeho syn rozhodl věnovat stavbě mistrovských mandolín. V roce 2003 se Manfred přestěhoval zpět do Čech. Poslední roky svého života strávil ve Františkových Lázních.¹⁶

Nutno dodat, že kytary vznikaly i v houslařských Schönbašských rodinách Klierů a Plachtů.¹⁷

16 DVORÁK, Tomáš a REJHON, Marek. *Bohemian jazz guitars tribute: neznámý příběh československých jazzových kytar = the unknown story of Czechoslovak jazz guitars*. Přeložil Jan BURLE, přeložil Friedemann SALLIS. Kladno: Halda, 2019. ISBN 978-80-907236-4-1.

17 BLÁHA, Vladislav. *Dějiny kytary: s přihlédnutím k literatuře nástroje*. Vyd. 3., opr. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2013. ISBN 978-80-7460-046-3.

3 Vzdělávací instituce a podniky

V Čechách kromě věhlasných jmen kytarářského řemesla existují školy, které studium stavby kytar umožňují. Zájemci o tento obor se tak mohou pod odborným vedením naučit základům řemesla a získat tak znalosti potřebné pro úspěšné založení vlastní dílny. V minulosti existoval státní podnik Cremona, který studujícím kytarářům poskytoval jistotu zaměstnání jen pár set metrů od školy. Řada zručných mistrů začínala svou kariéru právě v tomto podniku.

3.1 Houslařská škola Luby u Chebu/Cheb

Vznik této instituce¹⁸ se datuje do roku 1873. Tehdy nesla název K. K. Fachschule für Musikinstrumenten-Erzeuger in Schönbach. Potřeba takové školy byla dána silně konkurenčním prostředím a rozvojem velkoprodukce hudebních nástrojů – k oběmu bylo třeba kvalifikovaných pracovníků.

Příliv prvních zájemců o studium byl nečekaně silný. Nutno zmínit, že v prvních šesti letech existence měla škola pouze jediného učitele.¹⁹ Prvních 28 let od vzniku odborné hudební školy se zde vyučovaly hudebně teoretické a hudební předměty. Až v roce 1901 došlo ke zřízení večerní pokračovací školy pro živnostníky. V rámci tohoto studijního programu bylo možné studovat řemeslnou práci a teorii s ní spojenou. O sedm let později, 15.9.1908, byla naplno zavedena dílenská výuka stavby hudebních nástrojů. Obor Stavba strunných drnkacích nástrojů byl na seznam vyučovaných oborů zařazen v roce 1926. Odbornou výuku tehdy zahájil Rudolf Mettal.²⁰

Po druhé světové válce se škola opět otevřela na podzim roku 1946 pod názvem Závodní učňovská škola. Tehdy kytarářské řemeslo vyučoval Ignác Wilfer. Po třech letech jej vystřídal Ivan Rohožka. V padesátých letech se výuka školy přizpůsobila potřebám podniku Cremona. Nové vedení školy hledalo rovnováhu mezi výukou teoretických a praktických předmětů. V šedesátých letech, pod vedením ředitele Václava Smrčka, je v rámci školy zřízeno muzeum hudebních nástrojů. Čerství absolventi jsou povinni pracovat minimálně pět let v podniku Cremona. Později začne v tříletém studijním programu převažovat praktická nad teoretickou výukou. Kytaráře vyučuje Mikuláš Vasilek.

18 Názvy školy se v průběhu let měnily, proto v této práci používám jednotného označení lubská/chebská Houslařská škola.

19 MORAVOVÁ, Alžběta. *Tradiční výroba hudebních nástrojů Karlovarského kraje*. Bakalářská práce. Plzeň: Západočeská univerzita. Fakulta pedagogická. 2021. [citováno 2024-04-20]. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/44115/1/Bakalarska%20prace%20-%20Alzbeta%20Moravova.pdf>.

20 ŠTĚPÁNOVÁ, Dana. *130 let houslařské školy v Lubech u Chebu*. Online. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. 2006. [citováno 2024-04-20]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/e1vvo/>.

V roce 1982 vzniká centrální správa, která má na starosti trojici škol na výrobu hudebních nástrojů v Čechách. K lubské škole se přidává odborná škola v Kraslicích a Střední odborné učiliště hudebních nástrojů v Hradci Králové. Po revoluci nabízí škola nově i čtyřleté studijní programy s maturitou. V té době také na škole začíná působit mistr kytarář a pozdější ředitel Pavel Jung. V devadesátých letech se ze studijních předmětů ztrácí hudebně teoretické předměty, studenti ani nemusejí umět hrát na žádný nástroj. Po 132 letech existence školy v Lubech dochází k jejímu sloučení s Integrovanou střední školou v Chebu a následné přestěhování do Chebu, kde sídlí na nové adrese – Obrněné brigády 603/26. Děje se tak roku 2005 pro nízký počet studentů a s tím související ekonomickou náročnost celé instituce.

3.2 Cremona Luby/Strunal s.r.o./Strunal Schönbach a.s.

Vznik národního podniku Cremona Luby se datuje do roku 1950. Tento podnik měl za cíl centralizovat výrobu hudebních nástrojů v Lubech. Již v roce 1952 má Cremona 739 zaměstnanců. Produkce hudebních nástrojů tehdy čítala 50 tisíc kusů ročně. Koncem padesátých let dochází ke zvýšení produkce. Roste též poptávka po kytarách. Vzniká tak v prostorách skladištní haly kytarářská dílna pro stovku zaměstnanců.²¹

Počátkem šedesátých let dochází k úbytku zaměstnanců, a tak jsou přijímáni noví pracovníci z vnitrozemí. S přílivem nové pracovní síly začíná výstavba panelových domů pro nově příchozí zaměstnance. Vznikají též první plány na stavbu nových budov, do kterých by se v budoucnu měla přesunout veškerá výroba. V listopadu roku 1962 zasáhl požár největší provozovnu na výrobu houslí. Nová budova tak byla ještě více zapotřebí – stavět se začalo v létě následujícího roku. O čtyři roky později, 26.10.1967, jsou nové prostory Cremony Luby slavnostně otevřeny. Manufakturní výroba se přesunula do nových prostor. S otevřením nové fabriky přicházejí do Cremony noví, kvalifikovaní pracovníci. Předchozí provoz byl řízen personálem bez patřičného vzdělání. Sedmdesátá léta přinesla zvýšení mechanizace výroby. Na pracoviště přibýly nové stroje – brusky, frézy, lisy a pily.²² Tyto změny znamenaly nárůst efektivity výroby. Nově se začaly používat polyuretanové laky. V tomto období měla firma 620 zaměstnanců. Tento technologický vývoj pokračoval až do let devadesátých. Nutno podotknout, že většina strojů používaných v Cremoně byla jedinečná, zkonstruovaná pouze pro jeden výrobní krok v procesu stavby nástroje. O údržbu těchto strojů se staralo oddělení vývoje. „Každé zařízení byl unikát, nové stroje nebyly, a tak se musely udržívat v chodu,“ vzpomíná Jan Schneider mladší, který měl údržbu na starosti.²³

21 MORAVOVÁ, Alžběta. *Tradiční výroba hudebních nástrojů Karlovarského kraje*. Bakalářská práce. Plzeň: Západočeská univerzita. Fakulta pedagogická. 2021. [citováno 2024-04-20]. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/44115/1/Bakalarska%20prace%20-%20Alzbeta%20Moravova.pdf>.

22 iTEST (2005). *Kde se přes 200 let vyrábějí kytary*. Online. In: itest.cz 7.11. [citováno 2024-04-21]. Dostupné z: <https://www.itest.cz/old/hobby/strunal.htm>.

23 Interview s Janem SCHNEIDEREM, kytarářem. Luby u Chebu 2.1.2024

Se změnou režimu v roce 1989 započaly přípravy k privatizaci Cremony. V roce 1992 podnik koupila trojice společníků, manažerů Cremony a Muzicexportu. Cremona Luby se přejmenovala na Strunal s.r.o. – STRUnné NÁstroje Luby. S převedením podniku na nové majitele došlo k předlužení nově vzniklé firmy. Nové vedení muselo zminimalizovat investice a výdaje. Část budov z původního komplexu byla pronajata nebo prodána. Zrušena byla například podniková jídelna. Úsporná opatření přinesla pozitivní výsledky, a tak byl Strunal s.r.o. po čtyřech letech opět bez dluhů. Roku 1996 započala modernizace poněkud omšelé továrny. Zásahy a úpravy zahrnovaly opravy budov, instalaci plynového vytápění nebo zřízení nové podnikové prodejny. A mnoha dalšího.

V následujících letech musela firma čelit nově vznikající konkurenci z Číny a s tím souvisejícímu úbytku zakázek. Úpadek Strunalu s.r.o. pokračoval až do roku 2016, kdy se firma ocitla v exekuci. Následně ji vydražil soukromý investor Lukáš Mikesky.²⁴ Společnost se přejmenovala na Strunal Schönbach a.s. V roce 2019 měl podnik již jen sedmdesát zaměstnanců, o rok později asi padesát. Finanční problémy stále přetrvávaly. Mikeska se svými věřiteli vypracoval plán na ekonomickou obnovu celého podniku, avšak epidemie Covidu-19 a s ní související úbytek poptávky zabránil jeho realizaci. Brány Strunalu se definitivně uzavřely dne 31.7.2020.²⁵

3.3 SUPŠ Hradec Králové

První podněty pro zřízení takové školy pramenily z firmy Petrof, která potřebovala kvalifikované pracovníky pro výrobu klavírů, varhan a akordeonů. Až do konce druhé světové války probíhala příprava nových zaměstnanců přímo v Petrofu. První vzdělávací středisko tohoto podniku vzniklo po druhé světové válce ve Varnsdorfu, které se roku 1949 přestěhovalo do Liberce. Pro rostoucí zájem z řad studentů vzniká roku 1955 Závodní učňovská škola v Jiříkově. V roce 1972 došlo k přestěhování z Jiříkova do Hradce Králové. Vznik Středního odborného učiliště hudebních nástrojů se datuje do roku 1982. Tato instituce spravovala tehdy i vzdálené pobočky v Lubech u Chebu a Kraslicích. Postupem času rozšířila hradecká škola nabídku studijních oborů o čtyřleté programy s maturitou, přibýly rovněž obory zaměřené na práci truhlářskou.

24 HAMERSKÝ, Jan (2019). *Strunal Schönbach: od klády po housle*. Online. In: Frontman.cz 24.10. [citováno 2024-04-21]. Dostupné z: <https://www.frontman.cz/strunal-schonbach-od-klady-po-housle>.

25 VORM, Vladimír. (2020). *Ukončení výroby ve společnosti Strunal Schönbach*. Online. Lubský zpravodaj. Září. s.1. [citováno 2024-04-21]. Dostupné z: <https://www.mestoluby.cz/lubsky-zpravodaj/2020/>.

V roce 2006 dospěla škola své dnešní podoby. Nově nese název Střední uměleckoprůmyslová škola hudebních nástrojů a nábytku.²⁶ Obor Stavba strunných hudebních nástrojů se začíná vyučovat roku 2008, kdy byl ředitelem školy Václav Kosina. Prvním vedoucím odborného výcviku stavby kytar byl Jan Fišer. O rok později se do výuky zapojil i Martin Šuk. Na počátky své pedagogické činnosti vzpomíná: „*Chtěl jsem to tehdy dělat lépe, než to učili mě. Aby každá informace patřila každému.*“²⁷

26 STŘEDNÍ UMĚLECKOPRŮMYSLOVÁ ŠKOLA HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ A NÁBYTKU HRADEC KRÁLOVÉ (bez data). Z *historie školy*. Online. [citováno 2024-04-21]. Dostupné z: <https://www.hnn.cz/historie-skoly-sups-hnn/>.

27 Interview s Martinem ŠUKEM, kytarářem. Poděbrady 17.1.2024

4 Významní čeští kytaráři dvacátého století

Většina osobností této kapitoly působila v tehdejším Schönbachu, dnešních Lubech u Chebu. V tomto západočeském městě se nacházela již zmíněná škola a později i továrna na výrobu hudebních nástrojů. Tvůrci z počátku století sehráli zásadní roli v rozvoji českého kytarářského řemesla, neb byli jedny z prvních, kteří se inspirovali španělskými mistry a stavěli klasické kytary dnešní podoby.

4.1 Franz Hirsch (1879-1964)

Stavbě hudebních nástrojů se vyučil u Franze Brucknera v Schönbachu. V jeho dílně nějakou dobu pracoval. Později odchází do světa na zkušenou. Své řemeslo zdokonalil v Mnichově u Hermanna Hausera. V zahraničí zabýval se především stavbou louten a cister. Roku 1905 se vrací do Schönbachu a zřizuje si vlastní dílnu – stavěl loutny a citory. Poptávka po kytarářích jej přiměla k dalšímu zahraničnímu studiu. V roce 1908 se vydal za mnichovským kytarářem F. Halbmayerem, u kterého strávil v učení čtyři léta.²⁸ Po návratu do Schönbachu staví loutny a konstrukčně starší romantické kytary. Za první světové války padl do ruského zajetí. Do Schönbachu se vrátil až v roce 1920. Po návratu z Ruska věnoval se stavbě jazzových kytar a klasických kytar moderní konstrukce – vycházejících z modelů Antonia Torrese. Po druhé světové válce, v roce 1948 se přestěhoval do Německa.²⁹

4.2 Karl Heizmann (????-1960)

Kytarář, o jehož životě nejsou k dispozici žádné zmínky. Pouze Hugo Schneider jeho tvorbu pamatuje. Stavěl mistrovské kytary. Zemřel roku 1960.³⁰

4.3 Josef Hoyer (1870-1959)

Pochází z rodiny, která se zabývala výrobou jednotlivých součástí hudebních nástrojů. Vzdělání v oboru získal u mistra Karla Loose a roku 1894 stal se registrovaným zhotovitelem cister a kytar. Později pracoval společně se svými syny Arnem a Rudolfem.³¹

28 KÖHLER, Jiří: *Portréty s kytarou*. [nevydaný rukopis]

29 DVOŘÁK, Tomáš a REJHON, Marek. *Bohemian jazz guitars tribute: neznámý příběh československých jazzových kytar = the unknown story of Czechoslovak jazz guitars*. Přeložil Jan BURLE, přeložil Friedemann SALLIS. Kladno: Halda, 2019. ISBN 978-80-907236-4-1.

30 KÖHLER, Jiří: *Portréty s kytarou*. [nevydaný rukopis]

31 KÖHLER, Jiří: *Portréty s kytarou*. [nevydaný rukopis]

4.4 Alois Müller

Vyučil se houslařem v Lubech. V letech 1950-1953 byl ředitelem podniku Cremona. Později odchází do Prahy, kde pracoval v opravně hudebních nástrojů. Postavil několik mistrovských kytar. Životní data se nepodařila dohledat.³²

4.5 Ivan Rohožka (1926-1992)

Koncem první světové války se otec Ivana Rohožky, František Rohožka, dostal jako voják do města Sisak v tehdejší Jugoslávii. V Sisaku se oženil se Slovinkou, jejíž otec byl výrobcem kytar. František Rohožka se kytarářskému řemeslu naučil a po smrti svého tchána převzal rodinný podnik do svých rukou. Manželům Rohožkovým se narodili dva synové, Marián a Ivan. Oba se od svého otce naučili stavět kytary. Ivan Rohožka se měl původně stát hodinářem, ale po krátké době studia tohoto řemesla zanechal. Otec svým synům udržoval po celou dobu života v Jugoslávii české občanství, díky kterému se oba bratři po druhé světové válce přestěhovali do Čech, do tehdejšího Schönbachu. Marián v roce 1946, Ivan roku 1948.³³

Ivan Rohožka po svém příchodu do Čech začal pracovat v kytarářské dílně Manfréda Bräuera. Později byl zaměstnán v nově vzniklém závodě Cremona. Vzápětí však musel odsloužit povinnou dvouletou vojenskou službu u Pomocných technických praporů. Roku 1951 byl pro své znalosti a zkušenosti v oboru jmenován mistrem odborného výcviku na lubské Houslařské škole, kde vyučoval stavbu kytar 13 let. Za tu dobu vyučil přes stovku nových kytarářů. Zde však také získával nové poznatky od svých kolegů houslařů. Po ukončení pedagogické činnosti pracoval v závodě Cremona na vývojovém oddělení, kde se věnoval především stavbě strojů a zařízení, jež usnadňovaly sériovou výrobu.³⁴

V roce 1968 se Ivan Rohožka osamostatnil a začal ve své dílně stavět klasické kytary. První jeho mistrovské nástroje volně navazují na dílo Franze a Antona Metalla.³⁵ Pozdější Rohožkovy kytary jsou inspirovány španělskými mistry – Torresem a Ramirezem. Svě řemeslo zdokonaloval i díky konzultacím s předními interprety a pedagogy, kupříkladu s Jaroslavem Kormundou. Zajímal se o představy kytaristů, která by podle nich měl nástroj

32 ZNAMENÁČEK, Zdeněk. 2024-04-08. [Dokument o českých houslařích a kytarářích]. Místo: Soukromý Archiv Zdeňka Znamenáčka, Praha.

33 KORMUNDA, Jaroslav: *Historie a současnost českého i světového kytarářství*, in: Kytara 1/2003 s. 14-16, Martin Čudejko – Opusprint, Ostrava.

34 ZNAMENÁČEK, Zdeněk. 2024-04-08. [Dokument o českých houslařích a kytarářích]. Místo: Soukromý Archiv Zdeňka Znamenáčka, Praha.

35 ODBOR PROPAGACE A VÝSTAVNICTVÍ ČESKOSLOVENSKÉ HUDEBNÍ NÁSTROJE. [tištěný propagační materiál]. *Mistři strunných nástrojů Luby u Chebu*. Bez data vydání.

splňovat. Při stavbě se snažil v co největší míře pracovat ručně, mechanizace mu v tomto ohledu byla cizí. Rohožkovy kytary se vyznačovaly šelakovou povrchovou úpravou. Tím se výrazně odlišují od zbytku českých kytarářů té doby. Mimo Rohožku aplikoval šelak na své nástroje jen jeho bývalý student Josef Kubla. Za svou kariéru zhotovil mistr Rohožka přes tři stovky kytar. Známa je také trojice kontrabasů, které podle tehdejšího koncertního mistra České Filharmonie, Františka Pošty, dosahovaly vysoké kvality a měly vlastnosti vhodné pro sólovou hru.³⁶

4.6 Gotthard Dotzauer (1933-????)

Do mistrovské výroby kytar jej zasvětil jeho otec. Své znalosti dále rozšířil studiem lubské Houslařské školy. V roce 1952 nastoupil do zaměstnání v závodě Cremona. Po dobu čtyř let (1964-1968) pracoval v Cremoně na oddělení pro výrobu kytar a mandolín pod vedením Huga Schneidera. Když podnik zřídil nové pracoviště na výrobu koncertních a polomistrovských kytar v roce 1969, patřil G. Dotzauer do skupiny kvalifikovaných dělníků, která takové nástroje zhotovovala. Mimo působení v závodě postavil Gotthard Dotzauer i řadu mistrovských kytar ve své domácí dílně. Jeho nástroje byly ceněny pro kvalitní dílenské zpracování a výborné zvukové vlastnosti.³⁷

4.7 Jiří Holý (1944-????)

Rodák z plzeňska, který se v mládí s rodiči přestěhoval do Chebu. Po ukončení povinné školní docházky začal roku 1958 studovat na Houslařské škole v Lubech u mistra Ivana Rohožky. Jako většina tehdejších lubských absolventů pracoval po střední škole v dílně na výrobu kytar a mandolín pod vedením Huga Schneidera. Byl jedním ze skupiny kytarářů, kteří v Cremoně Luby od roku 1969 stavěli prémiové kytary v nově vzniklém oddělení. Konstrukčně u svých nástrojů vycházel z práce Rohožkovy a Schneiderovy. Stavbě nových nástrojů se věnoval až do roku 2010.³⁸

36 KORMUNDA, Jaroslav: *Historie a současnost českého i světového kytarářství*, in: *Kytara* 1/2003 s. 14-16, Martin Čudejko – Opusprint, Ostrava.

37 PÁTEK, Jiří. *Z dějin houslařství na Chebsku: Aus der Geschichte des egerländer Geigenbaus ; Historie Lubské houslařské školy = Geschichte der Schönbacher Geigenbauschule*. Cheb: Integrovaná střední škola Cheb - Houslařská škola, 2014. ISBN 978-80-260-7712-1.

38 PÁTEK, Jiří. *Z dějin houslařství na Chebsku: Aus der Geschichte des egerländer Geigenbaus ; Historie Lubské houslařské školy = Geschichte der Schönbacher Geigenbauschule*. Cheb: Integrovaná střední škola Cheb - Houslařská škola, 2014. ISBN 978-80-260-7712-1.

4.8 Jaroslav Kostka (1935-2000)

Lubskou Houslařskou školu absolvoval v roce 1952, vzápětí začíná pracovat v národním podniku Cremona. Zde vystřídal vícero pozic v různých odděleních. O deset let později se stal vedoucím vývojového a realizačního střediska závodu. Od roku 1979 začal stavět mistrovské klasické kytary ve vlastní dílně, avšak zanedlouho přešel k výrobě westernových kytar dvanáctistrunných. Dvanáctistrunné kytary tehdy nebyly tak hojně vyráběny, ale poptávka po nich stále rostla.³⁹

4.9 Miloš Černý (1939-????)

Pocházel z hudební rodiny, což jej přivedlo ke studiu stavby hudebních nástrojů na Houslařské škole v Lubech. Po ukončení školy v roce 1956 pracoval v podniku Cremona, kde postupem času prošel pozicemi ve všech dílnách. Praxi pro stavbu kytar získal u Ivana Rohožky. Mistrovským nástrojům se začal věnovat od roku 1969. Tehdy mu předali své zkušenosti Josef Kubla a Jaroslav Kostka. Konstrukčně jeho kytary vycházejí z modelu Antonia Torrese.⁴⁰

4.10 Josef Kubla (1940-2017)

Původně se chtěl věnovat námořní plavbě, avšak pro rizikovost této profese stal se mistrem kytarářem. Studium stavby kytar zahájil v roce 1954 na Houslařské škole v Lubech pod vedením Ivana Rohožky. Po úspěšném ukončení studia – s vynikajícími výsledky – byl jako jeden ze dvou nejlepších absolventů ročníku v roce 1959 pozván do rodinné firmy Bräuer, kde se vyráběly jazzové a klasické kytary. Svě řemeslo tak dále zdokonaloval a již po roce se stal plnohodnotným zaměstnancem. Mezi lety 1960 a 1962 absolvoval povinnou vojenskou službu. Následně se vrátil do firmy Bräuer, kde setrval až do roku 1965.⁴¹ Mimo stavby nástrojů věnoval se taktéž kytarové hře. Po ukončení pracovního poměru ve firmě Bräuer nastoupil jako mistr odborného výcviku do Houslařské školy. Na této pozici setrval sedm let. Mimo stavbu kytar vyučoval též hru na kytaru, hudební nauku a jiné teoretické předměty. Od roku 1971 již pracoval ve vlastní dílně v Lubech, později v Karlových Varech a Chebu.

39 ODBOR PROPAGACE A VÝSTAVNICTVÍ ČESKOSLOVENSKÉ HUDEBNÍ NÁSTROJE. [tištěný propagační materiál]. *Mistři strunných nástrojů Luby u Chebu*. Bez data vydání.

40 PÁTEK, Jiří. *Z dějin houslařství na Chebsku: Aus der Geschichte des egerländer Geigenbaus ; Historie Lubské houslařské školy = Geschichte der Schönbacher Geigenbauschule*. Cheb: Integrovaná střední škola Cheb - Houslařská škola, 2014. ISBN 978-80-260-7712-1.

41 CREMONA LUBY -MUSICAL INSTRUMENT. [Josef Kubla *1940...] In: Facebook [online]. 17. října 2017, 20:47. [citováno 2024-04-21]. Dostupné z: https://www.facebook.com/media/set/?set=a.2001521870123844&s=24&paipv=0&eav=AfYzbrLxZm-IYr4Mb8oHUYYyDY_R7b-9ieq2INsHL7P2mQB62ETbjlv8H4ND0sO7E0Q&_rdr.

Jeho klasické kytary konstrukčně vychází z Rohožkových modelů, dále také z koncertních modelů Yamaha a Kohno. Ke každému nástroji si pan Kubla vedl pečlivou dokumentaci, zkoumal a hledal nové způsoby pomocí výpočtů a měření. Tento přístup k řemeslu byl v té době neobvyklý a novátorský. Svá zjištění pečlivě zapisoval do deníku, který je dnes ve vlastnictví kytaráře Petra Procházky. Dodnes jsou mezi hudebníky ceněny jeho westernové kytary.⁴²

Mimo výše uvedených se v Čechách výrobou mistrovských kytar zabývali mistři Pavel Tylšar, Miroslav Černík a Pavel Jung. Všichni tito mistři prošli lubskou Houslařskou školou a zaměstnáním v podniku Cremona Luby.

42 Interview s Petrem PROCHÁZKOU, kytarářem. Praha 24..1.2024

5 Současní čeští kytaráři

Staří mistři svým působením položili základy nové generaci zhotovitelů klasických kytar. Někteří současní stavitelé se v dílnách starých mistrů řemeslu naučili. Ti nejmladší již těží z poznatků svých dříve narozených kolegů. Rozvoj komunikačních technologií dal prostor i kytarářům samoukům.

5.1 Petr Matoušek (1972)

Kladný vztah k práci se dřevem a prostředí města Luby u Chebu dovedly Petra Matouška ke stavbě kytar. Kytarářské řemeslo měl částečně i v rodině, neb jeho maminka vystudovala Střední odbornou školu v Lubech – zhotovila ale pouze několik studentských nástrojů, kytarář se dále nevěnovala. Se svým kamarádem Robertem Schneiderem navštěvovali Robertova děda, Huga Schneidera, který je zasvětil do stavby kytar. Ačkoliv dnes staví nástroje špičkové kvality, výrobu nástrojů na žádné oficiální škole nikdy nestudoval. Vyučil se jako strojař. Počátkem devadesátých let již měli s Robertem Schneiderem vlastní kytarářskou dílnu. Raná tvorba Petra Matouška zahrnovala klasické kytary tradiční konstrukce a lukrativnější westernové kytary. Stavba klasických kytar jej oslovila více. Později, jak sám podotýká, začal obdivovat i repertoár pro klasickou kytaru. Vlastní dílnu otevřel v roce 1998 v Lubech u Chebu. V počátcích jeho tvorby sehrál velkou roli kytarista a pedagog Jaroslav Kormunda, který byl pro Petra zdrojem upřímné zpětné vazby. „*Petře, prosím tě, až dneska přijdeš dom, tak tu kytaru spal,*“ vyslechl jednoho dne začínající kytarář. Významný moment v kariéře Petra Matouška byl veletrh Muzika, který se každoročně konal na holešovickém Výstavišti. Zde si roku 1998 pronajal stánek a přivezl osm svých nástrojů. Všechny toho dne prodal – putovaly do obchodu s hudebními nástroji Atelier Paganini poblíž Václavského náměstí. Později konzultoval řemeslo s Jiřím Mázlem, Petrem Procházkou a také s Josefem Kublou. Postupem času zájem o Petrovy kytary rostl a dnes přijímá zahraniční objednávky nejen z Evropy, ale i z USA.

Nástroje Petra Matouška se vyznačují vlastní jedinečnou konstrukcí. „*Nikdy jsem nechtěl stavět kopie,*“ podotýká. Během své kariéry vystřídal tři tvary ozvučných skříní. K současné podobě dospěl v roce 2006 – byl to proces, během kterého bylo třeba vyvážit velikost nástroje vzhledem k akustickému výkonu a ergonomii. V témže roce postavil první kytaru konstrukce double top s nomexovou výplní mezi dvojicí tenkých vrchních desek. Konstrukce double top vznikala v Petrově dílně, jak sám popisuje, vylučovací metodou. „*Věděl jsem jen z fotografie, že je mezi deskami nomex. Bylo to zkoušení jedné vrchní desky za druhou.*“

Pouze jedna kytara double top vznikla s karbonovou výplní, jednalo se o experiment. Petrovy kytary se vyznačují loketními opěrkami, které slouží k ochraně šelakové povrchové úpravy vrchní desky. První modely měly opěrku odnímatelnou, připevněnou suchým zipem. „*Dnes jsou napevno nalepené, jelikož ty odnímatelné nikdo nikdy nesundaval,*“ vysvětluje.

Další, poněkud netradiční nástroje, které Petr Matoušek staví, jsou osmistrunné kytary. V roce 2022 vznikla první osmistrunná, která má vykrojené luby pro snazší hru ve vysokých polohách. Při stavbě osmistrunných kytar je nutné zohlednit přidané pnutí způsobené vyšším počtem strun – mění se proporce hmatníku a žebrování vrchní desky.

Nástroje Petra Matouška mají vrchní desku opatřenou šelakovou politurou. Postup výroby šelaku si nastudoval sám, problematika jej však i po letech praxe nepřestává překvapovat svou proměnlivostí. Své domněnky ohledně francouzské politury v minulosti konzultoval s výrobcem bicích nástrojů Erikem Hanušem. K lednu 2024 postavil okolo 350 nástrojů. Průměrně staví deset kytar ročně. Nutno zmínit, že nikdy nevyrobil jiný nástroj než kytaru. Základ jeho nabídky tvoří kytary tradiční konstrukce, vyšší modely jsou double topy. Každý je dostupný v cedrovém i smrkovém provedení. Smrky mají více druhů – Petr používá smrk alpský, sitka a Engelmannův.

V další tvorbě Petra Matouška motivuje láska ke dřevu a rovněž ke kytarové hudbě. Za svoji třicetiletou praxi pozoruje vzestup kytarářského řemesla v Čechách – v devadesátých letech bylo kytarářů méně než dnes. Mimo své povolání je rovněž rogalistou. Podotýká, že psychohygienu je u takto individuálního povolání nad míru důležitá.⁴³

5.2 Richard Hruš (1960)

Po studiu vojenské školy na Slovensku sloužil deset let v armádě. Koncem osmdesátých let vojenské služby zanechal a začal pracovat v truhlárně. Zde se naučil práci se dřevem. V minulosti se věnoval hře na kytaru, a tak se rozhodl jako samouk postavit první nástroj. Kytarářské řemeslo na žádné škole nestudoval, veškeré informace o výrobním procesu získával svépomocí. Příjmy měl zajištěny výrobou nábytku a postupem času mohl více pracovat na stavbě kytar. Dnes se již věnuje výhradně kytarám, ročně jich postaví okolo dvanácti. Ve své dílně staví nástroje vhodné především pro základní umělecké školy.⁴⁴

43 Interview s Petrem MATOUŠKEM, kytarářem. Františkovy Lázně 27.12.2023

44 Interview s Richardem HRUŠEM, kytarářem. Praha 25.2.2024

5.3 Petr Procházka (1972)

V roce 1990 nebyl přijat na vysokou školu. Během studijní přestávky se začal zajímat o vnitřní stavbu kytary, kterou tehdy vlastnil – od Josefa Kubly. Hledal tehdy odbornou literaturu pro stavbu kytar, avšak mimo interních dokumentů pro výuku na lubské Houslařské škole – v Čechách nic nebylo. Tato skutečnost vedla Petra Procházku do Chebu. Přes známost s bývalým Kublovým žákem, Ladislavem Kučerou, požádal pana Kublu, jestli by jej vzal do učení. Lubská Houslařská škola tehdy nabízela dvouletý program pro externí studenty – obor mechanik hudebních nástrojů. Teorii Petr studoval v Lubech, praxi v Chebu u Josefa Kubly.

Již během studia si Petr Procházka zařídil v Praze vlastní dílnu. Někaké nářadí sehnal za pomoci svého učitele, jiné nástroje se daly obstarat za draho z Ameriky, popřípadě nechat vyrobit na zakázku u zaměstnanců strojírenských firem. V roce 1995 založil živnost. Začátky podnikání byly již tehdy snazší s westernovými a jazzovými kytarami. Pro klasické kytary je stále potřeba shánět kontakty osobně na konzervatořích a kytarových festivalech. Dráhu klasického kytaráře nikdy naplno nezačal, neb tento obor nevnímal jako svůj stoprocentní zájem. Své pracovní nasazení věnoval nástrojům, po nichž byla větší poptávka a zákazníci přesně věděli, jaké vlastnosti má jejich nový nástroj mít – jazzovým, elektrickým a westernovým kytarám. Základní umělecká škola, na které vyučuji, jedním Procházkovým nástrojem disponuje. Dobře padne do ruky, zvuk je vyvážený ve všech polohách. I po dvaceti letech služby nevykazuje nástroj vážnější známky opotřebení.

„Klasické kytary jsou značně svázané tradicí – mnohé informace jsou sice faktické, ale nikoliv podložené výzkumem a souvislostmi,“ vysvětluje rozdíl mezi klasickými a ostatními kytarami. K roku 2024 jeho tvorba klasických kytar čítá nižší desítky zhotovených nástrojů. Ze světa elektrických a jiných kytar pojal řadu poznatků, které by do budoucna rád aplikoval na klasické nástroje. Klasické kytary, které postavil mají masivní vrchní desku a jsou inspirovány nástroji Josefa Kubly – vycházejí ze starých španělských modelů a kytar Yamaha.⁴⁵

45 Interview s Petrem PROCHÁZKOU, kytarářem. Praha 24.1.2024

5.4 Václav Svoboda (1942)

Již v mládí jevil zájem o hudbu – ve svých jedenácti letech začal hrát na kytaru. Po vojně se seznámil s houslařem Antonínem Kolomazníkem, díky kterému získal pracovní pozici v opravě hudebních nástrojů. Řemeslu se naučil v zaměstnání. Později úspěšně vykonal zkoušky a získal výuční list. V roce 1989 zakládá vlastní firmu – Ateliér Svoboda. Původně se dílna nacházela na Letenském náměstí v Praze. V průběhu let se několikrát adresa provozovny změnila. V současnosti nalezneme, dnes již rodinný podnik, v ulici Havranská, Praha 7 – Bubeneč. Ateliér Svoboda se zaměřuje na stavby a opravy strunných hudebních nástrojů. Od roku 1989 s Václavem Svobodou spolupracuje i jeho syn Roman Svoboda. Atelier Svoboda nabízí klasické kytary od školních modelů až po mistrovské nástroje. V sortimentu se dále objevují harfy a kopie historických hudebních nástrojů – niněra, viola d'amore.

Klasické kytary z dílny Václava Svobody jsou inspirovány tvorbou australského kytaráře Grega Smallmana. Takové kytary mají vrchní desku vyztuženou balsovými a karbonovými žebry. Za Gregem Smallmanem se pan Svoboda vypravil do Austrálie v roce 2001, to mu umožnilo podrobně poznat konstrukce Smallmanových nástrojů. Mimo kytar inspirovaných Smallmanem zhotovuje Václav Svoboda rovněž nástroje double top s nomexovou vložkou mezi dvojicí vrchních desek a také modely s masivní vrchní deskou vycházející ze starých španělských mistrů kytarářů. „V současné době používáme vlastní konstrukci nástroje,“ uvádí se v krátkém pojednání na webových stránkách Ateliéru Svoboda.⁴⁶

5.5 Martin Šuk (1984)

Hudba byla Martinu Šukovi vždy blízká. Navštěvoval základní školu s rozšířenou výukou hudební výchovy. Později, v sedmé třídě, začal navštěvovat ZUŠ, kde se učil hrát na klasickou kytaru pod vedením Zdeňka Baštince. Již tehdy ho zajímaly nejen kytarové tóny, ale i konstrukce. Jeho učitel mu vyprávěl o svých setkáních s Josefem Kublou a bratry Metally. I to Martina Šuka ovlivnilo v budoucí volbě povolání. Když si měl ke konci základní školy vybrat studijní zaměření, zvolil kytarářské řemeslo.

V roce 2000 nastoupil na Houslařskou školu v Lubech u Chebu. Po úspěšném složení maturitní zkoušky ještě rozšířil své vzdělání v Hradci Králové na Střední uměleckoprůmyslové škole. Zde si osvojil základy francouzské politury.

46 ATELIER SVOBODA (2018). Webové sídlo. [citováno 2024-04-21]. Dostupné z: http://www.ateliersvoboda.com/index.php?id=hlavní_strana.

Již během studia v Lubech se skrze nepříliš dostupný internet seznamoval s konstrukcemi kytar zahraničních mistrů. Poznával i nástroje, na které tehdy hráli studenti konzervatoří. Všechny tyto podněty, jak sám podotýká, působily velmi kontrastně s tehdejší výukou v Lubech, kde se učily staré a konzervativní postupy sedmdesátých let minulého století. Krátce po ukončení školy dostal několik zahraničních nástrojů k seřízení – i tato okolnost jej utvrdila, že na přelomu 20. a 21. století české kytarářské řemeslo zaostávalo za zbytkem Evropy. Přesun lubske školy do Chebu, který se uskutečnil rok po maturitní zkoušce, vnímá Martin jako změnu k horšímu – studenti již dnes nemohou tvořit v prostředí tak bohatě protkaném tradicí, jako tomu bylo v minulosti.

První provizorní kytarářskou dílnu měl Martin Šuk ve sklepě domu svých rodičů. V roce 2007, po ukončení studia v Hradci, přemístil své pracoviště – již plnohodnotné – do Opolan v okrese Nymburk. Od roku 2013 se jeho dílna nachází v Poděbradech. Na pracovišti se snaží držet padesátiprocentní vlhkost v jakémkoliv ročním období. V zimě zavlažuje podlahu vroucí vodou, v létě má zapojený elektrický odsávač vlhkosti. To vše má za cíl jediné – udržet skladovaný materiál v co největším klidu, bez výkyvů teplot a vlhkosti. Takové dřevo zraje nejlépe a v budoucnu má lepší předpoklad ke kvalitním akustickým vlastnostem.

Na začátky vlastní produkce kytar vzpomíná jako na krušné období. *„Pro začínajícího kytaráře je důležité přijmout skutečnost, že se ze snu stává plnohodnotná profese,“* vysvětluje. Martin Šuk staví výhradně tradiční konstrukce kytar s masivní vrchní deskou. Svůj konzervativní přístup aplikuje rovněž na volené materiály. V jeho dílně čekají na zpracování desky z cedru nebo alpského a Engelmanna smrku. Celý proces výroby nové kytary je čistě ruční prací – od vyřezávání krku, žeber, přes ohýbání lubů až po aplikaci šelakové povrchové úpravy. Tuto skutečnost potvrzuje i fakt, že se v jeho dílně nevyskytuje téměř žádné elektrické nářadí.

Prvé nástroje byly inspirovány modely Paulina Barnabeho a Antonia Montera. Oba měly šelakovou povrchovou úpravu, která se brzy stala poznávacím znamením Šukových kytar. Ten také vysvětluje: *„Čím méně laku, tím znělejší kytara bude.“* Počáteční díla disponovala základním, torresovským vějířem pěti až sedmi žeber. Později přichází mistr kytarář se svým vlastním modelem, který má stále v nabídce. V roce 2016 se Martin Šuk vydal do dílny německého kytaráře Hermanna Hausera III. Od něj tehdy získal souhlas ke stavbě kopií jeho modelu. Prozatím posledním přírůstkem do nabídky modelů se v roce 2021 stala kopie nástroje od Dominga Estesa. Mimo klasické kytary postavil Martin i kytaru romantickou. Zdokonalení řemesla jej dovedlo k použití transverzálního žebrování a žebrování otevřeného. Nyní se začíná věnovat taktéž žebrování asymetrickému. Ve svých kytarách upřednostňuje spíše tvárnost zvuku před akustickým výkonem.

Mimo kytarářské řemeslo se Martin Šuk věnoval i pedagogické činnosti na Střední uměleckoprůmyslové škole v Hradci Králové. Rok po otevření oboru Umělecko řemeslná stavba hudebních nástrojů začal vyučovat stavbu kytar. Pozici vedoucího odborného výcviku zastával v letech 2009-2015.

V tvorbě jej motivuje, jak sám říká, „*jakési vnitřní puzení*“. Dále si všímá rostoucí konkurence, která v poměrně krátké době dokázala v Čechách vzniknout. Snaží se udržet krok, inovovat, vyvíjet. „*Silné jsou i situace, kdy to celé klapne,*“ má tím na mysli moment předání nástroje, který naplní zákazníkova očekávání a představy. Celé kytarářské řemeslo je podle jeho slov o neustálém přibližování se k dokonalosti, které není možné dosáhnout. „*Člověk dělá zdánlivě tu samou práci, která je ale v malých detailech neuvěřitelně proměnná.*“ Doposud vzniklo v dílně Martina Šuka přes 180 nástrojů. Roční produkce se z deseti až jedenácti nástrojů postupem času ustálila na osmi kytarářích za rok.⁴⁷

5.6 Petr Láska (1990)

Ke kytarářskému řemeslu Petra Lásku přivedla náhoda. Po maturitě z oboru umělecký truhlář na Střední uměleckoprůmyslové škole hudebních nástrojů a nábytku v Hradci Králové se s kamarádem z ročníku rozhodli vyzkoušet na téže škole obor Umělecko řemeslná stavba hudebních nástrojů – pod vedením Martina Šuka, Jana Veselého a Jana Fišera. Toto rozhodnutí považoval za příležitost ke zdokonalení svých dosavadních dovedností. „*Ani jsem tenkrát nevěděl, jak se na to hraje nebo jak se to ladí*“, vzpomíná. Postupně se seznámil s kytarami elektrofonními i akustickými. Ve čtvrtém ročníku jezdil za Martinem Šukem na mistrovské praxe. Ke konci studia byl již odhodlaný pokračovat ve stavbě kytar a začal si postupně zařizovat svou dílnu.

Krátce po ukončení vzdělání (2012) pracoval pro obec Dětenice jako technický pracovník. Krátké směny mu ve volném čase poskytovaly dostatek volna pro stavbu kytar. S první trojicí nástrojů začal navazovat kontakty na konzervatořích a kytarových festivalech v Mikulově, Brně a Křivoklátě. V roce 2013 založil živnost, ukončil pracovní poměr v Dětenicích a pracoval na kytarářích, zároveň však i jako truhlář. Postupem času snižoval poměr truhlářiny ve prospěch stavby kytar. „*Podstatné je dostat se na úroveň, pod kterou žádný nástroj nepůjde – konstantně stavět kytary určité kvality.*“

Za důležitý moment považuje Petr Láska pozvání na kytarový festival Iserlohn 2015. Zde se seznámil se světovou kytarářskou tvorbou, špičkovými kytaristy (Pavel Steidl) a také konstrukcí nomexového double topu. Zároveň obdržel první objednávky ze zahraničí.

47 Interview s Martinem ŠUKEM, kytarářem. Poděbrady 17.1.2024.

Po ukončení studia konstrukčně vycházel z nákresů z knihy *Making master guitars* autora Roye Courtnalla. Kvalita návodů nebyla valná. Stavěl model podle Roberta Boucheta, aniž by předtím kdy jeho nástroj viděl. Dle Boucheta postavil i svůj první double top. Svě konstrukční portfolio rozšířil díky Pavlu Steidlovi, který mu umožnil změřit a zakreslit nástroje od Francesca Simplicia a Daniela Friedricha. Poslední z řady replik, které stavěl, je model Jose Luis Romanillos. „*U kopíí je přínosné si původní nástroj osahat, potěžkat a navnímat.*“ Přednáška Antonia Müllera přinesla do Petrovy tvorby balsový double top. Balsové double topy dodnes tvoří jeho portfolio – konstrukce vychází z modelu Daniela Friedricha, liší se však jednoduchými luby oproti původním dvojitým. Zachováno je i žebrování, avšak pro vyšší tuhost dvojitě desky jsou žebra subtilnější.

Jak vidno, Petrova tvorba je silně ovlivněna mistry z první poloviny dvacátého století. Moderní konstrukční postupy však přinesly spojení starého a nového, čímž jeho nástroje získaly na jedinečnosti. Na starých nástrojích ho baví jejich pestrá paleta barev a dobrá hratelnost, která souvisí se subtilnějšími rozměry korpusu.

K tvorbě Petra Lásku motivují samotní kytaristé, protože díky nim může být hudba sdílena s ostatními lidmi skrze jeho nástroje. Ze zákazníků se většinou stávají přátelé. Další výhodou řemesla je i časová flexibilita. Cílem kytaráře by mělo být postavit nástroj, který v co nejvyšší míře splňuje požadavky hráče. Před vznikem nové kytary je proto dobré zákazníka poznat, zjistit jeho preference, styl hraní a fyzické proporce, zejména pak rukou. Ve zdánlivě stejném povolání vnímá malé, avšak zásadní rozdíly. Každý další nástroj je unikát vzhledem k zákazníkovi, vlastnostem dřeva a konstrukčním detailům, které je třeba do celého procesu zahrnout. „*Ideální kytara je ta, která má všechny zvukové vlastnosti. A také neexistuje,*“ s úsměvem dodává.

Ročně postaví přibližně osm nástrojů. Ke dni 10.1.2024 jeho tvorba čítá 83 kytar. Pevně doufá, že jeho nástroje budou na světě i za sedmdesát let, jako ty od starých mistrů dvacátého století. Po nějakém čase se z kytaráře stává také opravář vlastních nástrojů. Tato životní etapa Petra Lásku, vzhledem k desetiletému působení, teprve čeká. S očekáváním ji však vyhlíží. Do budoucna plánuje vyrobit nástroje podle Juana Hernandezze.⁴⁸

48 Interview s Petrem LÁSKOU, kytarářem. Rokytnáň 7.1.2024.

5.7 Petr Vančata (1989)

Ke kytarářskému řemeslu přivedl Petra Vančatu Martin Šuk. Potkali se v čajovně, kde Martin tehdy pracoval. Po studii oborů Elektrikář slaboproud a Informatika zvažoval Petr studium kytary na konzervatoři, avšak setkání s Martinem Šukem přivedlo jej na dráhu zhotovitele hudebních nástrojů. V roce 2010 začal Petr Vančata studovat stavbu hudebních nástrojů na Střední uměleckoprůmyslové škole v Hradci Králové. U řemesla již zůstal. Svě znalosti mu předali Martin Šuk, Václav Horlich a Jan Fišer. Dílnu si založil v roce 2013.

První nástroje vycházely z Torresových modelů a kopií flamencových kytar. V průběhu let se konstrukční řešení Petrových nástrojů změnilo. Inspiroval se konceptem balsových double topů. První kytary s dvojitou vrchní deskou měly proporce a žebrování podle Torrese. Takových modelů vzniklo asi šest. V současnosti staví kopie nástroje od Daniela Friedricha z roku 1997. Do budoucna by chtěl postavit kopii modelu Antonia Torrese z roku 1864 vybavenou tornavozem.

Začátky svého řemesla označuje za náročné. *„Nejsou kontakty ani zakázky, jezdí se na festivaly. Je třeba vytrvat, pak se situace ustálí,“* popisuje. Na kytarových festivalech získal cenné zpětné vazby, které mu pomohly s dalším rozvojem řemesla. Petr Vančata chtěl zprvu stavět flamencové kytary, avšak ve střední Evropě nepočtená klientela jej přivedla zpět ke stavbě kytar klasických.

„Čtyři roky na škole se člověk naučí sestavit kytaru dohromady, po vyučení následuje samostudium zvuku nástroje,“ vysvětluje. Pečlivě zaznamenává akustické vlastnosti vrchních desek. Z těchto poznámek se snaží vyčíst, co je třeba se dřevem udělat pro co největší podobnost s předchozími nástroji. V průběhu výroby neustále proměřuje frekvence jednotlivých komponent tak, aby byly všechny díly kytary laděny na stejný kmitočet. Při kompletaci kytar používá lepidlo Tidebond. Všechny jeho kytary jsou opatřeny šelakem. Svě nástroje staví převážně z italského nebo alpského smrku. Cedrových modelů vzniklo doposud pouze šest.

K dubnu 2024 zhotovil sedmdesát nástrojů. Ročně staví sedm až osm kytar. Mimo kytary občasně vyrábí housle – fascinuje jej příprava olejových laků po vzoru starých italských mistrů. Pro potřeby kapely zaměřené na historickou hudbu zhotovil dvojici cister.⁴⁹

49 Interview s Petrem VANČATOUB, kytarářem. Praha 27.3.2024

5.8 Miloš Lopata (1979)

Studoval hru na kytaru na Mezinárodní konzervatoři pod vedením Zdeňka Dvořáka. Za téma své závěrečné práce si zvolil „*Co ovlivňuje zvuk kytary*“. Svou absolventskou práci konzultoval s Richardem Hrušem, a tak se přiblížil ke kytarářství. Později docházel za Janem Tuláčkem, u kterého si osvojil základy řemesla. Stavbě kytar se věnuje od roku 2016, zároveň hru na nástroj vyučuje na základní umělecké škole.

Konstrukčně vznikají nástroje Miloše Lopaty bez plánů. Vnitřní žebrování tvoří tradiční vějíř složený z pěti nebo sedmi paprsků. Z jeho tvorby je patrná inspirace historickými, romantickými a barokními kytarami – subtilní tělo opatřené modernějším žebrováním klasických kytar a hmatníkem. Menzura zůstává stejná jako u nových nástrojů – okolo 650 milimetrů. „*Kytara, kterou postavím, se mi musí líbit i vzhledově,*“ podotýká. Jeho kytary disponují masivní vrchní deskou, která je výhradně z alpského smrku. Zbylé části jsou zhotoveny z ořechu, palisandru, javoru a jasanu – snaží se využívat evropské dřeviny. Kytary mají šelakovou úpravu po celém povrchu. Techniku šelaku si osvojil u svého známého, kytaráře Rostislava Čapka. Aplikace šelaku se v Lopatově případě odlišuje od většiny českých kytarářů, kteří jej používají – kytaru šelakem natře velmi tenkým štětcem, celý výsledek později zbrousí. Podle něj je po nátěru a broušení výsledná vrstva laku mnohem tenčí oproti častější aplikaci polnou.

Specifičnost tvaru jeho kytar s sebou nese i určitá úskalí. Okem konzervativního klasického kytaristy jsou jeho nástroje zvláštní a ne tak atraktivní jako jiné kytary, mající ustálené proporce, které jsou zažity po desetiletí. K roku 2024 postavil okolo dvaceti nástrojů, přičemž jeden si nechal zhotovit zpěvák Ivan Mládek.

Na kytarářském řemesle Miloše Lopatu baví svoboda, kterou jakožto tvůrce nástroje má. Veškeré postupy si tvoří podle svých představ. Čas strávený v dílně považuje za relaxační aktivitu. Jak sám říká: „*Je tam klid a mír.*“ Neméně důležitým zdrojem motivace je očekávání, že další nástroj bude znít lépe než ten předchozí. Představu má i ohledně sestavení vyloženě historického nástroje. Při pokusech s novými poznatky se snaží aplikovat vždy jen jednu změnu. „*Když toho změním víc, pak už se nedá stoprocentně říct, jaká změna měla vliv na výsledek a jaká ne,*“ vysvětluje. Miloš Lopata preferuje manuální ruční práci.⁵⁰

50 Interview s Milošem LOPATOU, kytarářem. Praha 3.4.2024

5.9 Tomáš Honěk (1985)

Vztah ke dřevu si vytvořil již v dětství, kdy v dědově dílně vyráběl různé dřevěné předměty. Během studií kytarové hry na pardubické konzervatoři a JAMU v Brně jej zajímalo, jak je kytara vyrobená. V roce 2013 se Tomáš Honěk přihlásil na dvoutýdenní kurz, který pořádala Střední uměleckoprůmyslová škola v Hradci Králové, během kterého se seznámil se základy stavby kytar. V následujících pěti letech dojížděl jednou týdně za Martinem Šukem, který jej zasvětil do řemesla podrobněji. Pod Martinovým vedením postavil čtyři nástroje.

Vlastní dílnu založil Tomáš Honěk v září roku 2018. První Tomášovy kytary vycházely konstrukčně z modelu Antonia Marina Montera. Dále se seznámil s modely Hermanna Hausera, Daniela Friedricha a Vicenta Ariase. Inspirací mu bylo rovněž setkání s belgickými mistry kytaráři – Karlem Dedainem, Jeanem Marquetem a Walterem Verreydtem, pod jehož vedením se v září roku 2023 zúčastnil dvoutýdenního mistrovského kurzu.

Motivaci Tomáš Honěk čerpá ze zájmu dělat něco nového. *„V kytarářském řemesle je důležité přijmout nově zhotovený nástroj i s chybami, které má, a oprostít se od nich,“* popisuje svůj poznatek. Rovněž spatřuje kritické momenty celého procesu vzniku nástroje, které mají klíčový vliv na celý výsledek. *„Jsou to stresové situace, ve kterých se většinou něco lepší a je na to jen jediný pokus,“* s úsměvem dodává.

V současnosti staví kytary vycházející z díla Paca Santiaga Marina. Kytary z dílny Tomáše Hoňka jsou opatřeny šelakovou politurou po celém povrchu. Doposud zhotovil patnáct nástrojů. Mimo kytarářské řemeslo vyučuje Tomáš kytarovou hru na ZUŠ a koncertuje v rámci uskupení Duo Teres. Ročně vyrobí dva až tři nástroje. Každou kytaru přizpůsobuje potřebám a proporcím zákazníka. Všechny kytary z Tomášovy tvorby mají masivní vrchní desku. Do budoucna by rád vyzkoušel konstrukce double top a lattice bracing.⁵¹

V závěru této kapitoly cítím povinnost zde uvést jména dalších kytarářů působících v Čechách. Jsou to pánové Petr Semeneč, Pavel Kříha, Libor Pražan, Jiří Dobeš a Jiří Mázl. Výborné kopie historických nástrojů vznikají v dílně Jana Tuláčka.

51 Interview s Tomášem HONĚKEM, kytarářem. Praha 18.4.2024

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem zmapoval vývoj stavby klasických kytar v Čechách od dob, kdy se klasická kytara konstrukcí a proporcemi ustálila do dnešní podoby, až do současnosti. Podařilo se mi shromáždit informace o většině významných stavitelů kytar, kteří v Čechách působili a působí. Zároveň je nutné podotknout, že informace výše uvedené mohly by být v budoucnu rozšířeny o další poznatky a zjištění. Proces tvorby tohoto textu mne seznámil s řadou důležitých osobností, o kterých jsem v minulosti neměl ani ponětí. Byl jsem, alespoň částečně, skrze rozhovory s jednotlivými mistry a pamětníky zasvěcen do problematiky výrobního procesu kytar. Jedinečnost každého kytaraře v současné době nabízí zákazníkům široký výběr mistrovských nástrojů.

Na počátku dvacátého století začala pronikat konstrukce dnešní kytary i do Čech. Na základě zjištěných informací lze za prvního českého stavitele moderních klasických kytar označit Johanna Mettala, avšak v této problematice spatřuji prostor pro další bádání. Řemeslu výrazně pomohlo otevření oboru Stavba kytar na lubské Houslařské škole. S přispěním Cremony Luby se později osamostatnila celá generace mistrů kytarářů.

V Čechách se v minulosti kytarářské řemeslo drželo ustálených, léty prověřených faktů a výrobních postupů. Období komunismu vývoj řemesla značně zpomalilo, jelikož kytaráři měli velmi omezený přístup k zahraničním nástrojům. Bylo rovněž nesnadné získávat poznatky, inspiraci a literaturu z jiných zemí. Přes tato úskalí se řemeslo z českých zemí neztratilo. V tomto období bylo vše organizováno centrálně, kytaráři měli zajištěný materiál a mohli se tak věnovat pouze řemeslu, což bylo rozhodně přínosné. Po změně režimu došlo, dle počtu působících kytarářů k jistému útlumu řemesla. Přisuzuji to odchodu generace mistrů narozených na přelomu třicátých a čtyřicátých let minulého století a také přesunu oboru z centrálně řízeného do soukromého sektoru – v devadesátých letech se každý kytarář musel nově spolehnout sám na sebe. Je však nutné podotknout, že věhlas někdejšího centra kytarářského řemesla – Lubů u Chebu – je již nenávratně ztracen. V dnešní době jsou kytaráři rozprostřeni po celé republice, Houslařská škola se přestěhovala do Chebu a své brány zavřel podnik Strunal. V Lubech působí jediný kytarář. Není však vždy správné lpět na zavedených pořádcích. Situace se na přelomu tisíciletí stabilizovala, postupně přibývali noví zruční kytaráři, jejichž věhlas se záhy začal šířit i do zahraničí.

Změny v konstrukcích kytar začali čeští kytaráři pozvolna aplikovat s nástupem nového tisíciletí. S rozkvětem informačních technologií je stále snazší získat plány a výkresy potřebné pro zhotovení historických nástrojů nebo se inspirovat tvorbou zahraničních mistrů.

Významnou změnu na poli české kytary přinesl Petr Matoušek, když jako první začal stavět konstrukci double top s nomexovou vložkou. Podobný význam přisuzuji i Václavu Svobodovi a jeho použití mřížkovaného žebrování převzatého od Grega Smallmana. V současnosti pozoruji velký rozmach šelakové politure, jejíž popularita byla v minulém století upozaděna polyuretanem. Takovou změnu vnímám jako krok vpřed, jelikož šelak propůjčuje nástroji lepší akustické vlastnosti. Vznikají též balsaové double topy. Řada kytarářů staví velmi kvalitní kopie kytar od starých mistrů. Konstrukční řešení z dob minulých se úspěšně daří pojit s novějšími. Současnost nabízí kytarářům široké pole inspirace a vědomostí.

Za důležité považuji otevření oboru Umělecko řemeslná stavba hudebních nástrojů, konkrétně strunných, na Střední uměleckoprůmyslové škole v Hradci Králové. Právě díky této škole a také zásluhou Martina Šuka se v Čechách etablovala trojice nových mistrů kytarářů.

Dnešní doba však přináší i jistá úskalí pro začínající stavitele kytar, především náročné začátky se stavbou mistrovských nástrojů. V minulosti měl každý nově vyučený kytarář jistou pracovní pozici v podniku Cremona, kde se mohl dále rozvíjet, zdokonalovat a až později začít s výrobou vlastních mistrovských instrumentů. Současní kytaráři mají mezi sebou velmi dobré vztahy i přes vzájemnou konkurenci.

S povděkem mohu konstatovat, že tvorba českých kytarářů je pestrá a osobitá, motivovaná láskou k řemeslu a potřebou neustále se zlepšovat. Dělají tak dobré jméno nejen sami sobě, ale rovněž naší vlasti. Úspěšně nesou odkaz předchozích generací zhotovitelů kytar.

Seznam pramenů a literatury

Literatura

BLÁHA, Vladislav. *Dějiny kytary: s přihlédnutím k literatuře nástroje*. Vyd. 3., opr. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2013. ISBN 978-80-7460-046-3.

DVOŘÁK, Tomáš a REJHON, Marek. *Bohemian jazz guitars tribute: neznámý příběh československých jazzových kytar = the unknown story of Czechoslovak jazz guitars*. Přeložil Jan BURLE, přeložil Friedemann SALLIS. Kladno: Halda, 2019. ISBN 978-80-907236-4-1.

JALOVEC, Karel. *Čeští houslaři*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1959.

KORMUNDA, Jaroslav: *Historie a současnost českého i světového kytarářství*, In: *Kytara* 1/2003 str. 14-16, Martin Čudejko – Opusprint, Ostrava.

KÖHLER, Jiří: *Z historie českého i světového kytarářství – Rod Mettalů*. *Kytara*. 4/2003 s. 29-30, Martin Čudejko – Opusprint, Ostrava.

KÖHLER, Jiří: *Portréty s kytarou*. [nevydaný rukopis].

ODBOR PROPAGACE A VÝSTAVNICTVÍ ČESKOSLOVENSKÉ HUDEBNÍ NÁSTROJE. [tištěný propagační materiál]. *Mistři strunných nástrojů Luby u Chebu*. Bez data vydání.

PÁTEK, Jiří. *Z dějin houslařství na Chebsku: Aus der Geschichte des egerländer Geigenbaus ; Historie Lubské houslařské školy = Geschichte der Schönbacher Geigenbauschule*. Cheb: Integrovaná střední škola Cheb - Houslařská škola, 2014. ISBN 978-80-260-7712-1.

ZNAMENÁČEK, Zdeněk. 2024-04-08. *[Dokument o českých houslařích a kytarářích]*. Místo: Soukromý archiv Zdeňka Znamenáčka, Praha.

Elektronické zdroje

ARMED STORE s.r.o. (2024). *ARMED*. Online. [citováno 2024-04-22]. Dostupné z: <https://www.armed.cz/slovník/nomex/>.

Atelier Svoboda (2018). Webové sídlo. [citováno 2024-04-22]. Dostupné z: http://www.ateliersvoboda.com/index.php?id=hlavni_strana.

ATLASROSTLIN.CZ. *Smrk sítko* [online]. ©2024. [citováno 2024-04-22]. Dostupné z: <https://www.atlasrostlin.cz/jehlicnany/smrk-sitka>.

CARBONSTAR (2024). *Carbonstar*. [citováno 2024-04-22]. Dostupné z: <https://www.carbonstar.cz/karbon/>.

CREMONA LUBY -MUSICAL INSTRUMENT. [Josef Kubla *1940...] In: Facebook [online]. 17. října 2017, 20:47. [citováno 2024-04-22]. Dostupné z: https://www.facebook.com/media/set/?set=a.2001521870123844&s=24&paipv=0&eav=AfYzbrLxZm-IYr4Mb8oHUYyyDY_R7b-9ieq2INsHL7P2mQB62ETbjlv8H4ND0sO7E0Q&_rdr.

ČERNÝ, Leoš. *Pražští houslaři* [online]. Brno, 2014. [citováno 2024-04-15]. Dostupné z: https://is.jamu.cz/th/kmwtr/Prazsti_houslari.pdf. Bakalářská práce. Janáčkova akademie múzických umění v Brně, Hudební fakulta. MgA. Miloš Vacek.

DR. HYENIK. *Laboratorium Dr. Hyenika #9: kytarový bassreflex*. Online. 2020, 3.12. [citováno 2024-04-22]. Dostupné z: <https://www.frontman.cz/laboratorium-dr-hyenika-9-kytarovy-bassreflex>.

FRIEDRICH, Daniel (2013). *The classical guitar soundboards and their bracing*. Online. Orfeo Magazine. [citováno 2024-04-22]. Dostupné z: http://www.orfeomagazine.fr/documents/Soundboards_DF.pdf.

GRUCHALA, Štěpán (2010). *Povrchové úpravy elektrických kytar*. Online. In: casopismuzikus.cz 28.12. [citováno 2024-04-22]. Dostupné z: <https://www.casopismuzikus.cz/clanky/povrchove-upravy-elektricky-kytar>.

HAMERSKÝ, Jan (2019). *Strunal Schönbach: od klády po housle*. Online. In: Frontman.cz 24.10. [citováno 2024-04-21]. Dostupné z: <https://www.frontman.cz/strunal-schonbach-od-klady-po-housle>.

HAYES, Gerry (2022). *GUITAR FINISHES: THE 'POLYS'*. In: Hazeguitars.com. 6.4. 2022 [citováno 2024-04-22]. Dostupné z: <https://hazeguitars.com/blog/guitar-finishes-the-polys>.

HEGLAS, Lukáš. *Dějiny kytary* [online]. Plzeň, 2014. [citováno 2024-04-16]. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/1A1025/14972/1/Bakalarska%20prace%20-%20Dejiny%20kytary%20-%20Heglas.pdf>. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická, Katedra hudební kultury. Vedoucí práce Mgr. Vít Aschenbrenner, Ph.D.

Inside Guitar (bez data). *What is a tornavoz?*. Online. inside-guitar.com. [citováno 2024-04-22]. Dostupné z: <https://inside-guitar.com/what-is-a-tornavoz/>.

iTEST (2005). *Kde se přes 200 let vyrábějí kytary*. Online. In: itest.cz 7.11. [citováno 2024-04-21]. Dostupné z: <https://www.itest.cz/old/hobby/strunal>.

KURFÜRST, Pavel (2009). *Schneider, Hugo*. Online. In: Český hudební slovník osob a institucí. [citováno 2024-04-20]. Dostupné z: https://slovník.ceskyhudebnislovník.cz/component/mdictionary/?task=record.record_detail&id=1000141#literatura1034.

MORAVOVÁ, Alžběta. *Tradiční výroba hudebních nástrojů Karlovarského kraje*. Bakalářská práce. Plzeň: Západočeská univerzita. Fakulta pedagogická. 2021. [citováno 2024-04-20]. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/44115/1/Bakalarska%20prace%20-%20Alzbeta%20Moravova.pdf>.

PROCHÁZKA CUSTOM GUITARS (2008). *Laky*. 2008. Online. In: guitar-makers.com. [citováno 2024-04-22]. Dostupné z: <https://www.guitarmakers.com/www/lakovani.php>.

SBÍRKA HISTORICKÝCH HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ LUBY – SCHÖNBACH. [ROD METTALŮ...] In: Facebook [online]. 5. srpen 2020. [citováno 2024-04-20]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/sbirkahudebnichnastrojuluby/photos/a.109383177519729/124890072635706/?type=3>.

Smrk Engelmannův. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 9.8.2021. [citováno 2024-04-22]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Smrk_Engelmann%C5%AFv.

STENT, Elliot (2022). *NITRO VS. POLY – WHICH GUITAR FINISH IS BETTER?*. Online. In: blog.andertons.co.uk 21.3. [citováno 2024-04-22]. Dostupné z: <https://blog.andertons.co.uk/labs/nitro-vs-poly-guitar-finishes>.

STŘEDNÍ UMĚLECKOPRŮMYSLOVÁ ŠKOLA HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ A NÁBYTKU HRADEC KRÁLOVÉ (bez data). *Z historie školy*. Online. [citováno 2024-04-21]. Dostupné z: <https://www.hnn.cz/historie-skoly-sups-hnn/>.

ŠTĚPÁNOVÁ, Dana. *130 let houslařské školy v Lubech u Chebu*. Online. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. 2006. [citováno 2024-04-20]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/e1vvo/>.

VORM, Vladimír. (2020). *Ukončení výroby ve společnosti Strunal Schönbach*. Online. Lubský zpravodaj. Září. [citováno 2024-04-21]. Dostupné z: <https://www.mestoluby.cz/lubsky-zpravodaj/2020/>.

Rozhovory

Interview s Petrem VANČATOUB, kytarářem. Praha 27.3.2024

Interview s Tomášem HOŇKEM, kytarářem. Praha 18.4.2024

Interview s Richardem HRUŠEM, kytarářem. Praha 25.2.2024

Interview s Petrem LÁSKOU, kytarářem. Rokytňany 7.1.2024

Interview s Milošem LOPATOUB, kytarářem. Praha 3.4.2024

Interview s Petrem MATOUŠKEM, kytarářem. Františkovy Lázně 27.12.2023

Interview s Petrem PROCHÁZKOU, kytarářem. Praha 24.1.2024

Interview s Janem SCHNEIDEREM, kytarářem. Luby u Chebu 2.1.2024

Interview s Martinem ŠUKEM, kytarářem. Poděbrady 17.1.2024

Interview s Petrem VANČATOUB, kytarářem. Praha 27.3.2024

Přílohy

Příloha č.1

Bachmann Vilém – Brno, 19. století, kytarář
Brandner Jan III. – Luby, výrobce kytar, mandolín a citer
Buchta Jan – Brno, 18.-19. století, výrobce kytar, louten a harf
Buchta Karel – Brno, 19. století, kytarář
Diener Josef II. – Kraslice, 1831-1888, houslař a kytarář
Eberl Josef – Luby, kytarář
Elgas J.B. – Luby, houslař a kytarář
Fišer Ondřej – Znojmo, 19. století, houslař a kytarář
Fuchs Karel – Luby, 19. století, stavitel kytar, louten a mandolín
Goth Václav – Luby, přelom 18. a 19. století, houslař a kytarář
Habermann Emanuel – Luby, tovární výrobce kytar
Homolka Václav – Velvary, 1792-1856
J.F. Hoyer – Kraslice
Hoyer Josef II. – Luby, *1870, roku 1894 založil tovární výrobu kytar a citer
Hrdina Eduard František – Plzeň, Varšava, *1885
Hüttl Vincenc – Liberec, 19. století
Křepelka Josef – Jihlava, 19. století
Křížek Jan – Železný Brod, 19. století
Kulík Jan – Praha, 1800-1872 , především houslař, dělal i kytary
Lehner František de Paula – 1801-1878, houslař a kytarář
Loos Karel II. – Luby
Mettalové – Luby
Mitteis Antonín – Litoměřice 1791-1870, žák Staufera z Vídně
Mocht Jan – Praha, 18. století
Ondřej Ott – Praha, 17. století
Plachta Ignác, Luby – označován jako první stavitel kytar v Lubech
Plachta Jan I. – bratr Ignáce, společně dělali kytary
Popenberger Jan – Přísečnice, 1851-1895, kytarář
Prokop Dominik František – Hlinsko, 1803-1862, Houslař a kytarář
Prüller Antonín, Luby – 19. století, kytarář
Raab Jan – Luby, 19. století, kouslař a kytarář
Sattler Jakub – Luby, 19. století
Schaller Vojtěch – Praha, 1793-1866, houslař a kytarář
Schuh Albert – Luby, tovární výroba kytar

Siebenhüner Josef – Luby, kytarář
Siebenhüner Rudolf – Luby, tovární výroba kytar
Sofroň Rudolf, Praha – 1887-????, houslař, loutnař, kytarář
Stingl Martin, Luby – 1860-1890, výrobce smyčcových nástrojů a kytar
Stoss Jan Baptista – Praha, 1784-1850, houslař a kytarář
Sýkora Matyáš – Třebíč, 1827-1852, houslař a kytarář
Šedivý Alois – Praha, 1894-????, houslař, který se zaměřil na stavbu kytar
Šembera Karel Václav – Praha, 1781-1821
Strnad Kašpar – ????

Urban Josef – Praha, později USA, 1821-1893, houslař a kytarář, který se vydal do zámoří
Weber Michal, Praha – 1787-1844, houslař a kytarář
Wurm Antonín – Ústí nad Labem, 1850-1880, houslař a kytarář
Wurm Augustin – Ústí nad Labem, 19. století, kytarář⁵²

Příloha č. 2

Boss Wolf – Praha, 16. století, loutnista a loutnař
Edlinger Tomáš – Praha, 1662-1729, loutnař a houslař
Eleman Kašpar – Praha, 17. století, loutnař
Gibl Lorenc – Praha, 17. století loutnař a houslař
Greyf Jan – Praha, 16.-17. století, loutnař
Greyff Ondřej – Praha, 16.-17. století, loutnař a loutnista
Hentschl Jan Josef – Brno, 18. století, houslař a loutnař
Himmer Josef I. – Luby, 19. století, loutnař a houslař
Ješek (Ježek) – Praha, 14. století, loutnista a loutnař
Jan – Praha, 15. století, loutnista a loutnař
Jindřich – Praha, 15. století, loutnař
Kleinhans Jan – Brno, konec 17. století, loutnař
Kogl Baltazar – Praha, 17. století, loutnař
Krichbaum Jan Karel – Praha, Vídeň, 1738-????
Marek – Praha, 17. století, loutnař
Merle Bartoloměj – Praha, 16. století, loutnař, loutnista a houslař
Motýl Václav, Praha – 15. století, loutnař a loutnista
Ott Jiří – 16. století, loutnař
Oves – Praha, 15. století, loutnař a loutnista
Pachmayer Jan – Třebíč, 18. století, loutnař a houslař
Pauli Jan Bouhuslav – Tachov, 1707-1771, houslař a loutnař
Peleger Martin – Třebíč, loutnař a houslař

52 JALOVEC, Karel. Čeští houslaři. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1959.

Poss Volf – Praha, 16. století, loutnista a loutnař
Pradter Linhart – Praha, 17. století, loutnař s houslař
Pradter Matyáš – Praha, 1657-1697, loutnař
Procopi Jan – Ovesné, 18. století, loutnař a houslař
Rauch Jan II. – Chomutov, 1720-1760, houslař a loutnař
Roth Kristián – Praha, 1675-1700, houslař a loutnař
Salzer Jan – Praha, 18. století, loutnař
Schott Martin – Praha, 17. století, loutnař, houslař
Václav, Praha – 15. století, loutnista a pravděpodobně loutnař
Wasserman Josef – Znojmo, 1723-1811, houslař a loutnař
Wild František – Brno, 1790-1832, houslař a loutnař
Willer Michal – Praha, 1753-1826, houslař a loutnař⁵³

Příloha č. 3

Double top – Konstrukce kytary, u které je vrchní ozvučná deska zhotovena ze tří vrstev lepených do jedné. První kytary této konstrukce začal stavět německý kytarář Matthias Dammann. Desky vrchní a spodní jsou z masivního dřeva. Prostřední vrstvu (jádro) tvoří materiály nomex, balsa nebo karbon.

Nomex – materiál vyvinutý roku 1967 americkou společností DuPont. Jedná se o meta-aramidové vlákno, které se vyznačuje vysokou odolností proti vysokým teplotám. Do kytar typu double top se vkládá jako tenká vrstva připomínající svou strukturou včelí plástev. Mimo kytary využívá se nomex jako materiál pro ochranné oděvy.⁵⁴

Balsa – Lehké a měkké dřevo balzovníku jihoamerického.

Karbon – Materiál vyráběný z dlouhých vláken grafitického uhlíku a epoxidové pryskiřice. Karbon je velmi lehký a pevný. Hojně se využívá v leteckém a automobilovém průmyslu.⁵⁵

Žebrování – Vrchní ozvučná deska kytary by sama o sobě nevydržela tah, který na ni vyvíjí natažené struny. Každá vrchní deska nástroje se proto zesponu vyztuží menšími dřevěnými trámky – žebry. Žebra lze na desku rozmístit mnoha způsoby. Způsob rozmístění žeber se označuje pojmem žebrování.

53 JALOVEC, Karel. *Čeští houslaři*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1959.

54 ARMED STORE s.r.o. (2024). *ARMED*. Online. [citováno 2024-04-22]. Dostupné z: <https://www.armed.cz/slovník/nomex/>.

55 CARBONSTAR (2024). *Carbonstar*. [citováno 2024-04-22]. Dostupné z: <https://www.carbonstar.cz/karbon/>.

Asymetrické žebrování – Uspořádání žeber v kytáře, které není osově souměrné. Osa souměrnosti prochází od hlavy kytary, středem hmatníku, středem ozvučného otvoru a končí v nejspodnější části nástroje.⁵⁶

Lattice bracing – mřížkovité žebrování – Způsob žebrování, kdy je velmi tenká masivní vrchní deska vyztužena po téměř celé její ploše mřížkovitou strukturou žeber. Mřížka je využita opět kvůli rozprostření tahu strun po celé desce, která je tenčí než u nástrojů s jiným žebrováním. Tento styl žebrování využívá australský kytarář Greg Smallman.⁵⁷

Dvojité luby – Oproti klasickým lubům kytary zhotoveným z jednoho kusu cirka 2 mm tenkého kusu dřeva jsou slepeny ze dvou tenčích vrstev různých dřev. Dvojité luby pro svou vyšší tuhost zpevňují konstrukci nástroje, zároveň pohlcují méně vibrační vrchní ozvučné desky.⁵⁸

Šelaková politura (francouzská politura) – Šelak je přírodní materiál získávaný z výměšků samice červce lakového. Červec svým sekretem chrání larvy před újmou. Tyto sekrety se sbírají dvakrát do roka. Zaschlý sklizený materiál se přetaví a vyčistí. Po čištění se nechá šelak znovu zatvrdnout a následně se odlupuje ve formě šupinek. Šupinky se ředí lihem, tím se vytvoří tekutý šelak, který se aplikuje na nástroje polírovacím tampónem – polnou – v desítkách vrstev. Aplikace šelaku je proto časově velmi náročná, je zde kladen velký důraz na pečlivost a trpělivost. Někteří kytaráři aplikují šelak tenkým štětcem. Nanesenou vrstvu po zaschnutí brousí. Šelak pro svou tenkou vrstvu propůjčuje nástroji výborné zvukové vlastnosti. Na celý nástroj je potřeba asi 500 gramů laku. Jako každá povrchová úprava má ale i svá úskalí – je velmi náchylný k poškození chemickému i mechanickému. Mimo povrchové úpravy, využívá se šelak jako barvivo nebo potravinářská poleva.⁵⁹

Nitrocelulóзовý lak (nitrolak) – Chemická náhrada šelaku, která je odolnější vůči vnějším vlivům. První laky tohoto typu byly používány již ve dvacátých letech minulého století. Vytváří průhlednou lesklou vrstvu. Při práci s tímto lakem je důležité dbát na ochranu dýchacích cest.⁶⁰

56 FRIEDRICH, Daniel (2013). *The classical guitar soundboards and their bracing*. Online. Orfeo Magazine. [citováno 2024-04-22]. Dostupné z: http://www.orfeomagazine.fr/documents/Soundboards_DF.pdf.

57 Interview s Tomášem HOŇKEM, kytarářem. Praha 18.4.2024

58 Interview s Petrem LÁSKOU, kytarářem. Rokytňany 7.1.2024.

59 GRUCHALA, Štěpán (2010). *Povrchové úpravy elektrických kytar*. Online. In: casopismuzikus.cz 28.12. [citováno 2024-04-22]. Dostupné z: <https://www.casopismuzikus.cz/clanky/povrchove-upravy-elektricky-kytar>.

60 PROCHÁZKA CUSTOM GUITARS (2008). *Laky*. 2008. Online. In: guitar-makers.com. [citováno 2024-04-22]. Dostupné z: <https://www.guitarmakers.com/www/lakovani.php>.

Smrk sitka (*picea sitchensis*) – Jedná se o nejvyšší smrk a šestý nejvyšší jehličnan. Pojmenování získal po aljašském městě Sitka. Strom běžně dorůstá 80 metrů. Nejčastěji se vyskytuje na západním pobřeží severní Ameriky. Využívá se k výrobě papíru a jako palivové dřevo. V minulosti se smrk sitka díky lidské činnosti rozšířil i do Evropy. Lehkost a pevnost, kterou se dřevo vyznačuje, umožňuje využití pro stavbu hudebních nástrojů. První letadlo bratří Wrightů bylo postaveno právě z tohoto smrku.⁶¹

Smrk Engelmannův (*picea engelmannii*) – Odrůda smrku pocházející ze severní Ameriky, pojmenovaná po americkém botanikovi Georgu Engelmannovi. Dřevo je lehké a pevné. Nejčastěji nachází smrk Engelmannův uplatnění při výrobě papíru a střešních konstrukcí. Pomalu rostoucí stromy z horských oblastí využívají se k stavbě hudebních nástrojů. Stromy se dožívají 450 – 600 let a dorůstají 45 metrů.⁶²

Tornavoz – v překladu „otočený hlas“ – Kuželovitá součástka, jež Antonio Torres používal u některých svých kytar pro zesílení zvuku v basovém rejstříku. Vycházela z hlásných trub a měla sloužit k nasměrování zvuku k posluchačům.⁶³ Kužel se rozšiřoval od ozvučného otvoru, ve kterém byl ukotven, směrem k zadní desce. Tornavozy se zhotovovaly především z bronzu. Postupem času však tato součástka z kytar vymizela. Kytaráři přišli na jiná, lepší konstrukční řešení nástroje, díky kterým přítomnost tornavozu nebyla již zapotřebí.⁶⁴

Polyuretanový lak – Velmi odolná a trvanlivá povrchová úprava s vysokým leskem. Od šedesátých let minulého století začal nahrazovat dříve užívanou nitrocelulózu. Vrstva je tenká circa 0,4 mm. V současné době se hojně využívá u masové produkce kytar. Předností je rychlá aplikace vyžadující pouze jednu vrstvu, vysoká míra ochrany dřeva a nižší dopad na životní prostředí. Relativně silná vrstva, však do jisté míry brání dřevu rezonovat.⁶⁵ Po zaschnutí se dřevo uzavře neprodyšnou vrstvou polymeru (plastu). Proto se na nových mistrovských kytarách téměř nevyskytuje.⁶⁶

61 ATLASROSTLIN.CZ. *Smrk sitka* [online]. ©2024. Dostupné z: <https://www.atlasrostlin.cz/jehlicnany/smrk-sitka>. [citováno 2024-04-22].

62 *Smrk Engelmannův*. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 9.8.2021. [citováno 2024-04-22]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Smrk_Engelmann%C5%AFv.

63 Inside Guitar (bez data). *What is a tornavoz?*. Online. inside-guitar.com. [citováno 2024-04-22]. Dostupné z: <https://inside-guitar.com/what-is-a-tornavoz/>.

64 DR.HYENIK. *Laboratorium Dr. Hyenika #9: kytarový bassreflex*. Online. 2020, 3.12. [citováno 2024-04-22]. Dostupné z: <https://www.frontman.cz/laboratorium-dr-hyenika-9-kytarovy-bassreflex>.

65 STENT, Elliot (2022). *NITRO VS. POLY – WHICH GUITAR FINISH IS BETTER?*. Online. In: blog.andertons.co.uk 21.3. [citováno 2024-04-22]. Dostupné z: <https://blog.andertons.co.uk/labs/nitro-vs-poly-guitar-finishes>.

66 HAYES, Gerry (2022). *GUITAR FINISHES: THE 'POLYS'*. In: Hazeguitars.com. 6.4. 2022 [citováno 2024-04-22]. Dostupné z: https://hazeguitars.com/blog/guitar-finishes-the-polys_